

Будяк

Українська Муза

ПОЕТИЧНА АНТОЛОГІЯ

Олесь, Будяк, Алчевська, Теняно, Супруненко, Роман-
ченко, Волошка, Капельгородський, Капій, Жук, Онаць-
кий, Огієнко, Твердохліб, Філянський, Чупринка, Со-
хачевська, Гай, Алешко, Тарноградський.

Випуск 11

1908

Київ

УКРАЇНСЬКА МУЗА

Івурчик

Українська Муза

ПОЕТИЧНА АНТОЛОГІЯ

ОД ПОЧАТКУ ДО НАШИХ ДНІВ

ПІД РЕДАКЦІЄЮ

Олеки Коваленка

Київ, 1908

SLAVIC DIVISION

SFP 2 8 1994

HARVARD COLLEGE LIBRARY

Н10 дхн 130

ДРУКАРНЯ БАРСЬКОГО ХРЕЩАТИН 40

УКРАЇНСЬКА

МУЗА

ПОЕТИЧНА АНТОЛОГІЯ

(ІСТОРИЧНА ХРЕСТОМАТІЯ)

ОД ПОЧАТКУ
ДО НАШИХ ДНІВ

ПІД РЕДАКЦІЄЮ

Олекси Коваленка

Київ, 1908

О. О л е с ь.

(Псевдонім)

Род. 1878 р.

Олесь один з талановитіших між сучасними українськими поетами; його поезія— коштовне зъявище в українській літературі за останні роки. Чиста лірика у його кра- ща, ніж вірші на громадянські і політичні теми. В останніх відчувається, що мов би сам поет не переживав до болю того, про що співає—це рефлексії і одгуки того, що переживали інші навколо. Хоч проте його Муза чутко прислухалась до пережитих подій, і в його чимало поезій про сучасний момент, написаних з справжнім артизмом і майстерством. В поезіях Олесь багато краси й музики, і велика шкода, що в їх бра- кує широкого ріжностороннього світогляду і філософичної глибини. Перші поезії Олесь були надруковані в альманасі „Вагаття“ (1905 р.), в українському декламаторі „Розвага“ (1905 р.), в „Літературно-Науковому Вістнику“, „Досвітних Огнях“, „Раді“, „Рідному Краї“ і инш. В 1906 році в Петербурзі видано перший том поезій Оле- ся—„З журбою радість обнялась“. Збірник зустрів загальне шире признання... Родив- ся Олесь 23 листопаду (ноября) 1878 р., в Харківщині, скінчив сільсько-господарську середню школу і ветеринарний інститут.

АЙСТРИ.

Півночі айстри в саду росцвіли,
Убралися в роси, вінки одягли,
І стали рожевого ранку чекать,
І в райдугу барвів життя убірать...

І марили айстри в розкішнім півсні
Про трави шовкові, про сояшні дні,—
І в мріях ввижалась їм казка ясна,
Де квіти не вянуть, де вічна весна.
Так марили айстри в саду в осени.
Так марили айстри і ждали весни...

А ранок стрівав їх холодним дощем,
І плакав десь вітер в саду за кушем.
І вгледіли айстри, що вколо тюрма,
І вгледіли айстри, що жити дарма,—
Схилились і змерли... І тут, мов на
сміх,
Засяяло сонце над трупами їх...

* *

Пекло, здавалось, було в ту годину...
Грім божевільний стогнав і ревів,
Блискавок стріли літали без впину,
Весь небозвід то палав, то чорнів.
Буря пройшла, і я з жахом питаю:
Що-ж то зробилось з коханого краю?
Певно руїну та буря зробила?..
Кажуть: „Вербу десь розбиту добила“.
Думко! коли і тебе виливаю
В слово холоднее, в пісню свою,
Пекло таке ж я в душі своїй маю—
Спалює всю воно душу мою...
Думко! остужена словом людським,—
Пісне! що зробиш ти в краї моїм?
Може й ти вдарить в вербу недобиту,
В ту, що жила, не радіючи світу?!

* *

В болотах жаби рай знайшли
І там плодилися і згнивали,
А десь над ними клекотали
В повітрі чистому орли.
І туркіт жаб, і смрад гнилий
До їх добою піднімалися,
І до болот орли спускалися,
І виливали гнів палкий.
Та жаби, всі в сітках турбот,
На клетк орлячий не вважали,
Жили, плодилися і згнивали
В багні смердючому болот.

І повні скорбного чуття,
Орли за хмарами літали
І ситих жаб уже не звали
З болот до вищого життя.

ИСКРА.

Вона б ще жевріти могла,
Та більше жевріть не схотіла,—
Ураз всю ніч свою взяла,
Всю ніч осяяла і—стліла...
Погасла искронька мала,
Рожеве світло більш не ллється...
І жалко сльва і тепла,
І ніч темнішою здається...
Дарма! лишивсь од тебе слід...
Забьє бенкет колись горою,
І на йому згадає світ
Про ніч, осяяну тобою!

* *

Ой, не сійтесь, сніги, ой, не сійтесь,
рясні,

Не губіть ви останньої слави:
Гріє здалека землю усмішка весни,
Пробиваються проліски, трави.

Не злякаться вам нікого, холодні
сніги,

Бо ростопе вас сонце блискуче,
І нечуваний сміх залуна навкруги,
Як тікати ви будете в кручі.

Ой, не сійтесь, сніги, ой, не сійтесь,
рясні,

Згиньте в темній безодні на віки!
Хоча пізно, а все ж діждемось ми весни,—
Свята волі, і світла, і втіхи.

КОНВАЛІЯ.

Рчі розкрила конвалія біла,
І в дивуванні застигла, зомліла...
Бо біля неї не трави шепталась,

Бо по-над нею не віти гойдались—
Мовчки кімната пустельна сірла...

„Де ж ті пестоші вітру летючого,
Де ж ті квітоньки гаю пахучого,
Де ж ті ночі сріблясті, блакитні,
Де ж ті ранки рожеві, привітні,
Де ж ті усміхи сонця блискучого?!”

О, не одна, ти не в рідній оселі,
Квітко!—Прокинувся і я у пустелі!
Марив: мене окружатимуть люди,—
Глянув—чорніють, сіріють усюди
Ворони, змії, та з каменю скелі.

ЧАРИ НОЧІ.

Сміються, плачуть солов'ї
І б'ють піснями в груди:
„Цілуй, цілуй, цілуй її,—
Знов молодість не буде!

Ти не дивись, що буде там,
Чи забуття, чи зрада:
Весна іде назустріч вам,
Весна в цей час вам рада.

На мент єдиний залиши
Свій сум, думки і горе—
І струмень власної душі
Улий в шумляче море.

Лови летючу мить життя,
Чаруйсь, хмільй, впивайся
І серед мрій, і забуття
В роскошах закохайся.

Поглянь: уся земля тремтить
В палких обіймах ночі.
Лист квітці рвійно шелестить,
Траві струмок воркоче.

Одбились зорі у воді,
Летять до хмар тумани...
Тут ллються пахоші густі,
Там гнуться верби п'яні.

Як іскра ще в тобі горить
І згаснути не встигла,—
Гори! життя— єдина мить,
Для смерті ж—вічність ціла.

Чому ж стоїш без руху ти,
Коли весь світ співає?
Налагодь струни золоті,—
Бенкет весна справляє—

І сміло йди під дзвін чарок
З огнем, з піснями в гості,
На свято радісне квіток,
Кохання, снів і млости.

Загине все без вороття:
Що візьме час, що люди,
Погасне в серці багаття,
І захолонуть груди.

І схочеш ти вернути собі,
Як Фауст, дні минулі...
Та знай: над нас боги скупі,
Над нас глухі й нечулі...”

Сміються, плачуть солов'ї
І б'ють піснями в груди:
„Цілуй, цілуй, цілуй її:
Знов молодість не буде”.

Х В И Л Я.

Там, де верби хилють віти,
Там де лози струнко гнуться,
Там, на озері розкішнім,
Хвиля срібная жила.

Вранці кучерями гралась,
В чисте озеро дивилась
І у затишку під листям
Колихалась на йому.

Гасне день, злітає вечір,
Вечір озеро цілує,
Кута землю в темні шати
І тумани розстила.

Срібний місяць випливає,
Місяць озеро цілує,
Хвилю промінем лоскоче,
Щоб розбуркати од сну.

Хвиля очі розкриває,
Потягається, зітхає,
Млосно дивиться на місяць,
Усміхається йому.

Вечір в срібній млі ростанув,
 Ніч спустилася на землю,
 Розвилася по-над нею
 І взяла в обійми крил.
 Хвиля коси розпускає,
 Убирається в каміння,—
 В перли, яхонти, топази,
 В срібло, золото, смарагд.
 Хвиля котиться по водах,
 Хвиля грає, бризка ними,
 Поринає в їх свавільно
 І гойдається на їх.
 Гнуться ясені до хвилі,
 Гнуться явори і квіти,
 Гнуться верби, гнуться лози,
 Гнеться, хилиться комиш.
 Стогне ясень: „Срібна хвиле!“
 Стогне ясень: „Люба хвиле,
 Глянь на мене молодого,
 Як з кохання вяну я...
 Як мій лист зеленій жовкне,
 Темні кучері січуться,
 Скільки сліз в очах у мене,
 Скільки смутку на душі...“
 Шепче хвиля: „Любий ясень!“
 Шепче хвиля: „Пишний ясень,
 Я ж давно тебе кохаю...
 Ти не віриш? Бідна я...“
 Ясень мліє, ясень сяє,
 Ясень віти простягає,
 Щоб обняти срібну хвилю
 І про смуток розказать.
 Хвиля ж вже втекти успіла,
 Хвиля ж вже давно сміється
 І у ясеня питає:
 „Невже краща я од верб?“
 Гнуться лози, шепчуть: „Хвиле!“
 Гнуться лози, шепчуть: „Люба!
 Покохай нас, срібна хвиле:
 Ми вродливі і гнучкі.
 Як найкращую перлину
 Береже глибоке море,
 Так, схилившись над тобою,
 Беретимем ми тебе.
 Вранці ми не пустим промінь,
 Щоб тебе він не розбуркав,

Не розвіяв мрій рожевих,
 Спокій твій не зворушив“.
 Шепче хвиля: „Любі лози!“
 Шепче хвиля: „Милі лози!
 Я ж давно вже вас кохаю,
 Вяну, сохну і мовчу...“
 Лози мліють, лози сяють,
 Лози віти простягають,
 Щоб обняти срібну хвилю
 І на смерть зацілувать.
 Хвиля ж вже далеко летється
 І над лозами глузує:
 „Гей, ви, лози кривобокі!
 Хай вас люблять комиші!“
 Гнуться квіти, шепчуть: „Хвиле!“
 Гнуться квіти, шепчуть: „Люба!
 Вийди ти до нас на берег:
 Ми кохаємо тебе...
 Тут, на березі зеленій,
 Ллються пахощі чудові,
 Шелестять казки осоки,
 Роси сиплються вночі“.
 Шепче хвиля: „Пишні квіти!“
 Шепче хвиля: „Любі квіти!
 Ви не знаєте і досі,
 Що давно люблю я вас...“
 Квіти сяють і радіють,
 Квіти миються росою,
 Хочуть хвилю завітчати
 І барвінками обвить.
 Хвиля ж, вже давно сміється
 І над квітами глузує:
 „Гей, ви, квіти, любіть трави,—
 Я родилась не для вас!“
 Вьється вітер, шепче: „Хвиле!“
 Вьється вітер, шепче: „Люба!
 Покохай мене, вродлива:
 Смілий, буйний, вільний я!
 Я візьму тебе на крила
 З цього озера тісного,
 Що закрито деревами
 І закуто в береги.
 Я з тобою побуваю
 І на горах, і на хмарах,
 Я з тобою облітаю
 Цілу землю, цілий світ!“

Шепче хвиля: „Буйний вітре!“
 Шепче хвиля: „Смілий вітре!“
 Я була давно твоєю
 І зостануся по вік“.

Вітер тихне, вітер мліє,
 Хоче хвилю взяти в обійми,
 Хвиля ж вже пірнула в воду
 І сміється десь в воді.

Стогне ясень над водою,
 Стогнуть лози, гублють сльози,
 Вьануть квіти, плаче вітер,
 Хвиля ж знов шуткує з кимсь.

З і м о ю.

Дивилося сонце на срібні віти,
 Всміхалося їм, і вони не змогли
 Усмішки блискучого сонця стерпіти
 І танути в млості якісь почали...
 І срібло ростало... І бачили віти,
 Як капали сльози по одній із їх,
 Як сонце сміялось і сяло в блакиті...
 О, сонце! нащо ти всміхалося до їх?!

* * *

Хто нам казати не давав
 В ту ніч весни слова признання,
 Коли над нами місяць сяв,
 Коли без впину щebetав
 Всю ніч співець кохання?..

Хто нас мовчати заставляв?..
 Хіба ж тебе я не любив
 Чистіш і більш, ніж люблять люди?
 Хіба ж сказати я б не зумів,
 Який огонь в міні горів
 І як палив він груди?..

Чому ж сказати я не смів?..
 Мовчала ти, мовчав і я...
 Не будучина нас жахала:
 Нас не змогло б злякати життя,—
 Мої кипучі почуття
 І смерть собою б не злякала.
 Чому ж мовчали—ти і я?..

О, правда, знали ми в ту мить,
 Кому сміється ніч і сяє,
 Про віщо листя шелестить,
 Для кого спів в саду дзвенить,
 Чому добою він стихає...

Чому мовчали ми в ту мить?..
 Хто нам тоді уста скував?..
 Нема одмови на питання...
 Коли б же час той знов настав,
 Тепер би я вже не мовчав,
 Усе б казав я про кохання...
 Усе б казав, усе б казав ..

* * *

Сонце на обрії, ранок встає,—
 Браття, вставайте,
 Сонце стрівайте:
 Ранок встає.
 Сестри, збирайте і зносьте квітки:
 Будем співати,
 Сонце квітчати,—
 Зносьте квітки.
 Браття, бандури і кобзи беріть:
 Будемо грати,
 Ранок вітати,—
 Кобзи беріть.
 Сонце на обрії, ранок встає,—
 Грайте-ж, співайте,
 Сонце стрівайте...
 Ранок встає.

* * *

З журбою радість обнялась...
 В сльозах, як в жемчугах, мій сміх.
 І блиск, і стука в той же час,
 І як міні розняти їх?!

В обіймах з радістю журба.
 Одна летить, друга спиня...
 І йде між ними боротьба,
 І дужчий хто—не знаю я...

* *

Дорвалися струни на арфі,
І арфа сумує німа,
В других виклика вона сльози
І плаче сама.
Сміюсь я, жартую, співаю,
Не скаржусь на долю зовсім
І б'ю по розірваних струнах
На серці моїм.

* *

Затремтіли струни у душі моїй...
Мелодійна пісня задзвеніла в ній...
Що ж до їх торкнулось? Чи проміння дня,
Чи журба і радість, і любов моя?
Задзвеніли струни ще ніжніш-ніжніш...
Мабуть ти до мене думкою летиш,
Мабуть ти це вьєшся у душі моїй
І крилом черкаєш срібні струни в ній.

Казка ночі.

Ти заснула, мила? встань!
Ніч навколо—срібне море!..
Мила, вийди, виплинь в море...
Ти заснула, мила? встань!
Вдень ходив я по землі,
А хожу по дну морському...
Що це?! сон?! по дну морському!
Вдень ходив я по землі...
Що за диво?!—десь на дні!...—
Як то може?—вьється річка!..
Під водою вьється річка!..
Що за диво?!—десь на дні...
Білі яблуні цвітуть...
Їхня пахоць—хвилі моря...
Десь на дні ясного моря
Білі яблуні цвітуть!
Будь русалкою в цю ніч!
Сядь, схились і слухай пісню.
Я зложу шалену пісню...
Будь русалкою в цю ніч!

Чуєш?—кличуть солов'ї
З хати—в казку, з ліжка—в море...
Мила, вийди, виплинь в море,—
Чуєш? кличуть солов'ї!

* *

Єсть квіти такі, що ніколи не квітнуть,
Що завжди сумують з сльізьми на очах,
Гойдаються журно і плачуть по сонцю
І дивляться в небо з докором німим.
А вигляне сонце, засяє над світом,
Вони усміхнуться кріз смуток йому,
І важко зітхають і тихо шепочуть:
„Ах, сонце! чому ти раніш не зійшло?!“
І ти, моя квітко, тим квітам подібна...
Глянь—прапори мають в народніх руках
І дзвони сміються, і волю вітають,
А ти, мов черниця, на цвинтарь ідеш.

* * *

О, ще не всі умерли жалі,
Не всі проспівані пісні,
Не всі захмарилися далі,—
Ще кров кипить, палають шалі
І серце б'є, як дзвін, в міні
І вся душа в огні.
Життю і вам я не скорюся,
Огню сльозами не заллю,—
Я буйним степом розгорнуся,
Я морем співів розіллюся
І в кожную пісню увіллю
Весь жар, всю кров мою.

* *

Хай наші вчинки божевільні,
Хай дикий шал в самій меті,
Але ми гордим духом вільні
І наші душі золоті.
Як дзвони в горах, серед тиші
Густимуть наші имена...
Їх хвиля місто розколише,
Їх грім по селах залуна.

Що смерть, брати мої! могила
За нас казатиме всяк час...
І вільний льот народні крила
Направлять весело до нас.

З КРИМСЬКИХ ОБРАЗІВ.

В проваллі темнім, десь на дні
Сосна чорніє на граніті,
Ніхто з живих не зна її,
Не зна й вона нікого в світі.
Над нею десь весна цвіте,
Квітки цілються з квітками,
Сміється сонце золоте,
Річки зливаються з річками;
Вона ж, самотна і сумна,
В яру чорніє на граніті,
Ніхто з живих її не зна,
Не зна й вона нікого в світі.
І тільки иноді вітри
На скелі спинюються юрбою
І гоготать почнуть з гори,
І насміхатись над сесною.

МОЇЙ МАТЕРІ.

Мати, мати! не журися,
Не сумуй, не проклинай...
Я і сам хожу, як сиуток,
З серцем змученим у-край.
Ой, нащо ж малу дитину
Доручала ти степам?!..
Над степами сяє сонце
І вітри гуляють там.
Сонце звало мене в небо,
В море неба, од землі,
І про край якийсь розкішний
Клекотали журавлі...
Темні вихорі крутились,
Бились з горами вітри...
Сам я бачив, як котились
Сірі камені згори.

А квітки в траві пахтіли,
Степ шовковий хвилювався
І до мене цілий всесвіт,
Мати! всесвіт усміхавсь...
І зробившись рідним братом
Вітру, простору і трав,
Кидав я нудну роботу
І в зелений степ тікав.

Не кляни, о рідна мати:
Я і сам себе клянучу...
Вмер би радо... так сама ти,
Знаю, ляжеш у труну.
Плачеш?! в груди бьеш? конаеш...
Я конаю, мати, й сам...
...Ой, нащо ж малу дитину
Доручала ти степам?!

НАД МОГЕМ.

Шуміть, шуміть, морські безодні,
Сміліше, море, в бії лети...
Душа моя така ж сьогодні
Крилата й вільна, як і ти".
Стою над кручею страшною,
З блакиті сонце злото лле,
А там внизу десь підо мною
В гранітні бубни море бьє.
— Руйнуй, руйнуй холодні скелі,
З піснями труни розбивай!
І з мене те ж пісні веселі
Летять, як хвилі, в рідний край.
І скарги зойк несеться з мене
І гніву дим за ним летить
А море вільне і шалене
Танцює, грає і шумить.
— Танцюй, танцюй, мій коню сивий,
Весь в піні гриву роспускай—
Летім у край мій нещасливий,
Летім у мій коханий край".
На човні я... Вітри співають,
Кричать чайки, кудись звучи,—
В очах моїх знамена мають,
В ушах моїх бряжчать мечі...

* *

Срібні аккорди, що з серця знялись,
 Як я в поспівья їх втілю?
 Райдужні мрії, що з ними злились,
 Як їх вловити зумію?!...
 Ніжні квіти, що в серці пахнуть,—
 Як їх відтілю позриваю?
 Жемчуги сліз, що на квітах тремтять,
 Як їх тобі позбираю?!.
 Втілють чуття мої в звуки, в слова
 Світ увесь навіть не в волі...
 Як же душа моя їх проспівала,
 Частка душі світової?!.
 —

* *

В провалля розпачу, де плив я без
 весла,
 Знов та прийшла, що вже не раз мене
 дурила,
 І знов взяла мене на крила
 І в синє небо понесла...
 Повірів я, і знов понісся в царство див,
 Хоч падав я не раз з блакитної пустелі,
 І груди розбивав об скелі,
 І роки з ранами ходив...
 Надіє, зраднице! Окрасо днів моїх,
 Ти чуєш в поклику моїм палке благання?!
 Не одури мене в останнє,
 Не дай мене другим на сміх!..
 А схочеш знов мене оддати на глум люд-
 ський,
 То підними мене в краї ясні й таємні
 І звідти кинь в безодні темні
 І об граніт мене розбий.
 —

* *

О, ніч чудовна і чудова!
 Ще вчора сівся сніг ясный,—
 Сьогодні ж теплінь і понова,
 І проріст трав, і день ясный...

Знай,—те ж колись і з людьми буде...
 Я вірю в чудо! Прийде час,—
 І вільні, й рівні встануть люди
 І здійснять мрії всі ура!

* *

Хай вона грає, танцює, співає,—
 Нащо її за веселість судить?
 Хай її пісня широко лунає,
 Поки душа її любе, бажає,
 Поки їй хочеться жити.
 Хай вона легко на крилах несеться,
 Поки життя не приборкало їх...
 Поки ще з неба їй сонце сміється,
 Поки в ній серце і чує, і бється,
 Повне кохання і мрій золотих.
 Хай її молодість квітне, співає,—
 Молодість в віку,—що в року весна...
 Хай же весною вона і минає,
 Хай же, як сонце, весняне і сяє,
 Хай, як весна, вона буде й ясна...
 Хвилями линуть літа молодії,—
 Їх їй ніколи назад не вертатъ...
 Хай же живе вона в полону мрії,
 Хай од життя вона важко хміліє,
 Поки ще келихи повні стоять!

* *

Ти знову у мене окриляєш мрії,
 Ти знову життя наряжаєш в квітки,—
 І сльози у мене нависли на віі,
 І з темних могил повставали думки.
 І знову лечу я до світлого краю,
 Борюся за волю, людину люблю,
 В піснях своїх горе людське виливаю,
 Пісням своїм душу усю оддаю.
 І знову я вірю, що зникнуть тумани,
 Розступиться темная ніч на землі,
 І сонце ласкаве на обрії встане,
 І усміхом сльози осуше її.

Лебединий зграї.

Ви в ирїї линете од сірого туману,
 Од сірих днів, од суму і нудьги
 На срібло чистее спокійного лиману,
 На пишні береги.
 Не жаль вам тих, що сміло гинуть по
 дорозі

Од пург і бурь скажених і сліпих:
 Вам ирїї мріється кріз сльози,
 А сонце суше їх.
 І скільки вас в борні розбилось об гра-
 ніти,
 І скільки вас сконало серед мук,—
 Але і смерть була безсила вас спинити
 І вбить ваш вільний дух.
 Летіть!.. Коли-ж ви будете бенкет справ-
 ляти,
 Згадайте мертвих словом жалібним...
 І наперед, ніж келих сповнений підняти,
 Ударте в дзвін по ним!

* *

Нехай обдурений я сном,
 Нехай осміяний без жалю,
 Нехай замість весни і раю
 Осінній вітер за вікном,—
 Нехай! але в душі моїй
 Яка цвіла весна рожева!
 Пахтіли, дихали дерева,
 Літав пташечих звуків рій...
 І хай розвіялися сні,
 Хай ті ж і сум, і жаль, і муки,
 Але я й досі чую звуки
 Моєї дивної весни.
 Минув бенкет... але дзвенять
 Ще голоси, столи накриті,

Десь гасне сміх, і недопиті
 Рядами келихи стоять...

* *

Хтось ударив без жалю по серці моїм,
 І скопилось серце огнем золотим...
 І посипались искри ясні,
 І в дзвінкі обернулись пісні.
 Йшли літа... і самотність з літами росла,
 І круг мене все більше темнішала мла...
 І в знесиллі вмирили в тій млі
 Ясно-золотні искри мої.
 Погасло з літами і серце сумне...
 Та прийшла ти і вдарила в серце мене,—
 І летіли знов искри ясні,
 І в дзвінкі обертались пісні.

* *

Того, що любе він, ти рада,
 Та й я не плачу, рад і я,
 Бо що міні лукава зрада,
 Коли ві сні ти вся моя.
 Захочу,—й ти ідеш зі мною,
 Плетеш вінки міні в степах
 І кажеш з ніжною журбою,
 Що я тебе люблю не так.
 Захочу,—й ти зі мною вмісті
 Летиш на крилах мрій моїх
 Кудись в краї ясні і чисті,
 В краї ясних і чистих втіх.
 Захочу,—й плачеш ти зі мною,
 Мою розважувеш журбу,
 Захочу,—й ти летиш до бою
 І других звеш на боротьбу.
 Ві сні мого бажання влада,
 Сміюсь, шалію, радий я,
 Бо що твоя лукава зрада,
 Коли ві сні ти вся моя?..

Ю Р І Й Б У Д Я К.

Почав уперше друкуватись в 1905 році в альманасі „Перша Ластівка“ (вірші і проза), а потім писав у „Хліборобі“, першій українськ. газеті, що виходила в кінці 1905 року в Лубнях (під ред. В. Шемета); в сатир. журн. „Шершень“, „Київськ. Стар.“ „Громадській Думці“, „Раді“; Декламаторах: „Розвага“ т. I, і II; „Досвітні огні“, у збірнику „З Неволі“, сатир. лист. „Хрін“, збірнику „Тернов. Вінок“, „Бжоза“ (Галичина), „Літер.-Науков. Вісти.“; в 1907 році видамо окремо поему „Невольниця-Українка“.

М О Є Ж И Т Т Я .

Я родився на соломі,
В драній хаті, а не в домі,
Доля пильно доглядала—
Ганчірками сповивала.

Годувала шкоринками,
А водила будяками,
Та степами на могилах
І співати научила...

Ганчірками сповивала,
Шкоринками годувала,—
Щоб, як вибьюся на волю,
Не забув селянську долю.

Д О К О Б З И .

Коли люди, злом окуті,
У щоденній баламуті,
У житті бруднім
Все псують, забувши сором,—
Тоді, кобзо, повна горем,
Загреми, як гримі

Коли люди після бурі
Боротьби за волю, хмурі,
Змучені украй,
Спочивають в сяйві Свята,—
Тоді, кобзо, як для брата,
Тихесенько грай.
Коли ж люди, щастям повні,
І сановні, й не сановні,
В чадові удач
Роспочнуть бенкетувати
І вигукувать візати—
Тоді, кобзо, плачі..

С О Н І Д І Й С Н І Т Ь .

Квітки й казки сплїталися
В узорі чарівні,
Звивались, розвивалися
І пишно розросталися,—
Та то було... у сні.
Життя ж казки розвіяло,
Підрізало квітки,
В душі нудьгу посіяло..
А серце бідне вірило
І рвалося на шматки.

Зморилась я, знудилася,—
 Кругом глуха п'їтьма...
 Я плакала, молилася,
 Все милого дивилася,
 А милого нема...

Дома і люди.

(Поема)

Я—син степів, я—син країн,
 Де не гремить кайданів давн,
 Де волю богом нарекли
 Орли і люди, як орли;
 Де море трав кріз сон шумить,
 Над ним орел царем летить,
 І краєвид не рвесь ніде,
 Лиш виден верхівень де-де.
 Де од села і до села
 Верства не десять раз лягла,
 І на просторі по-меж сел
 Лиш вітер, верхівень й орел.
 Я син степів, де гір нема,
 І через те гроби-дома
 Гнітять мене горами стін,
 Як вигляд крові і руїн.
 На дні глибоких рівчаків,
 Що йдуть у хрещик меж домів,
 В яких раби землі живуть,
 Які тут улицями звуть,
 Моя важніє голова:
 Тут люди вьються, як черва,
 Тут хижий голод-звір реве,
 Тут брат у брата горло рве.
 За м'ясо з скоту торг ведуть,
 А людське даром оддають.
 Бо тіла тут... немов сміття—
 Укриті ним шляхи життя...
 Дома ж холодні і німі,
 Дома—сі гори крижані—
 Зорять байдужо на людей,
 Немов статуя без очей...
 І повний жаху, повний мук
 З грудей летить страждання гук,

І я силкуюсь все забуть
 І сном мерця здубіть-заснуть.
 Бажаю спать... але дарма:
 І там, і тут—кругом дома,
 Все гори стін—кістки людей—
 Зганяють сон з моїх очей.
 Цеглину кожну тих домів
 Цегельник потом напоїв,
 А той, що стіни будував,
 Своєю кров'ю їх заліпляв.
 Не сила муки сі знести,
 Я рвуся в поле утекти,
 А поруч все дома, дома—
 Кінця і краю їм нема...
 Замість життя в раю степів—
 Вони наставляли домів,
 Межують ними шир життя,
 Живуть і родять без пуття.
 Сухі, безгруді їх жінки,—
 Як не розквітлі квітки,
 Прибиті холодом зими,—
 Зживають вік серед п'їтьми.
 І в лютий холод, і в жару
 Невпинно хвору дїтвору
 Голодні родять—жили рвуть
 І в лютих муках в землю йдуть...
 Ні вільно дихать тут, ні жити,
 На мить душею одпочити,
 Бо повно їх у тих домах,
 Немов у купинні комах.
 І повно їх—і їх нема,
 І кожен дом, як та тюрма,
 Здається склепом кам'яним,
 Мерцям збудованим живим...
 Борці за волю світову
 Тюрму збудовують нову...
 Царі землі, борці богів—
 Рабами стали у домів!..
 Ох, люди, люди!.. Чом вони
 Не можуть жити, як сини
 Одної матері—Землі,
 Без хижих зморшків на чолі?..
 О, чом тоді, як вся Земля
 Свої їм скарби надїля—
 За повний гною хліба шмат
 Іде з ножом на брата брат?!

О, чом тюрма тісних домів
Миліша їм, ніж шир степів?
Невже ж сирий, цвілий куток
Миліший пахоців квіток?

Хіба для того кровью мивсь
І сотні літ уперто бивсь
За Волю-Сонце людський рід,
Щоб ліз у тюрми його плід?

І вже не йду—біжу, несусь
І з жахом клятого дивлюсь,
І скрізь на велетнях-домах
Я бачу гніт і кров, і жах...

І скрізь: вперед, убік, назад
Снують шумні рої дівчат:
Несуть на торг хвилини чар—
Створінь Землі високий дар...

І батько, й брат купують їх,
І діти з ними йдуть на гріх,
І все в роспусти чад злилось,
І божевіллям понялось...

І рветься стогін із грудей:
Нема людей! нема людей!..
Нема людей—самі дома...
Самі дома—людей нема...

Г О Р Е.

Під вікном гучно вітер стогнав,
На вікні каганець догоряв,
Тіні хмури стояли в кутках,
І у хаті повис німий жах.

Серед хати колиска висить,
Моя крихотка мовчки лежить,
Тихо палець маленький свій ссе
І байдуже їй все і про все.

Жовта, мов воскова машкара,
Моя пара на ліжку вмира,
Догоря її погляд мутний—
Подорожнього погляд чужий.
Ми не довго із нею жили,
Та багато тернами пройшли,
Лиш надія, що прийде наш час,
І вела, і голубила нас.

Та багато тернами шпичок,
Там ніхто не стругав стежечок:

Терен рвав нас, лилася з нас кров,
Час покою ж не йшов і не йшов.

Хоч крові в нас багато було,
Та не вічне її джерело,
І струмок, звідки біла вона,
Перервався і висох до дна.

І сю ніч, коли осінь гула,
З каганцем воювалася мла,
Вона міцно мене обняла,
На коліску очима звела.

Поцілунок, мов присок, палкий
На руці положила моїй,
Німо стіни очима пройшла
І... у хату набилася мла...

Під вікном гучно вітер стогнав,
Поцілунок ще в хаті лунав,
А вона вже лежала в труні,
Залишаючи горе міні...

С О Н Ц Е.

Сонце просто в мою хату
Затесалось,

Дротом-золотом по кімнаті
Поснувалось;

Янтарями по підлозі
Розсипається,

Огнем-промінем по стінах
Одбивається.

У промінні пил легенький
Тихо крутиться,

І здається, мов проміння
Все ворухиться.

І здається, ніби Сонце
Тихо грається,

І кімнатка, мов коханка,
Усміхається.

Моя вбога, темна хата
Одинокого

Повна світу, повна гомону широкого!

Груди духом, тіло рухом
Набираються,

Співи щастя, співи бою
Вириваються.

Хто посміє в морок ночі
 Заховатися,
 Коли можна в морі сонця
 Покупатися?!
 З-під землі он—глянь!—зернина
 К Сонцю тягнеться!
 Пташка, мушка йому рада,
 Аж не тямиться!
 Здоров, сило, світе вічний,
 Непорівняний!
 Здоров, Сонце! Здоров, велетню незміря-
 ний!!

Весною.

Весною, далеко од горя Землі,
 Під небом летіли стрункі журавлі,
 Летіли й дзвонили-кричали,
 То весну вони величали.
 І покрик їх гордо під небом лунав,
 Я з ними на волю полинуть бажав,
 До їх повертався з мольбою:
 Візьміть і мене ви з собою!
 В безмежних просторах неслися вони,
 Безмежної волі крилаті сини,
 У морі блакиті тонули,
 Гіркого благання не чули...
 А хоч би й почули—хіба б узяли?
 Хіба б вони волю рабові дали?
 В просторі, де воля гуляє,
 Таврований місця не має,
 Окований горем убогих Землі,
 Я заздро дивлюся на ті журавлі...
 Дивлюся угору з журбою,
 Як боркана птиця весною...

До матері.

Чому, мати,
 Погуляти
 Не велиш?
 На гуляння
 Нарікання

Бурмотиш?
 Усе лаєш,
 Зневажаєш
 Ти мене...
 Хіба врода,
 Як і згода,
 Не мине?
 Хіба брови
 Сі шовкові
 На весь вік?
 Хіба очі
 Сі дівочі
 Не на рік?
 Хіба весну
 Зіма люта
 Не зміня?
 Хіба личко,
 Жалібничко,
 Не злиня?..
 Я бажаю
 В тихім гаю
 Походить,
 Хоч раз палко,
 Моя гелко,
 Полюбить;
 Я дівочу
 Весну хочу
 Проспівать,
 У таночку
 У віночку
 Погулять!

Пісня колискова.

Є-е-е, 6-е-е
 Не вбивайсь, дитино!
 Угамуйся, сину мій,
 Мій недішлий сину!
 Може, мулять пелюшки
 Шкарубкі й непрані—
 Знебулись твої батьки:
 І голодні, й драні.
 Погорбатили, старі,
 На чужій роботі;

Од зорі аж до зорі
 А ні ріски в роті.
 Люлі, люлі, люлечки,
 Шовкові вервечки,
 Мальовані більця,
 Ходім до Кирильця...
 Ё-е-ё, спи вночі,
 Мое горе, люлі!
 А дитині калачі,
 А коткові дулі...
 Он і борошна нема,
 Нема-що й молоти...
 Діверь хату одніма...
 Ой ну, коту, коту!
 Он учора потягли
 Коровчину з двору...
 Там злодюги забрели
 Уночі в коюру...
 Ще за землю одроблять...
 Овечата, коні...
 Люлі-люлі, дітки сплять!
 Дам уранці моні...
 Е-е-ё, ё-е-ё,
 Люлі-люлі, горе!
 Не бунтуйся, замигни,
 Куріпьятко хворе!...
 Ще он бабі отдавать
 За шептання злота...
 В зіму топлива придбать...
 У ткача робота...
 Орачеві, що орав...
 Що наймали луки...
 Хоч би Бог тебе прибрав,—
 Розв'язав би руки!..
 І навіщо ви здались,
 Болячки-моркгулі?..
 Люлі, люлі, схаменись,
 Ой, люлечки-люлі!..

І ділія.

Ліси, степи,
 Гаї, річки—
 Краса в природі;

Сади, ставки,
 В садах хатки,—
 Ну, рай та й годі!
 У тім раї
 Гудуть рої—
 Селяни—бджоли;
 Гудуть, гудуть,
 Меди кладуть
 І босі, й голі.
 Щиріш роїв
 Кладуть медів
 Засіки путні.
 Та чи їдять?
 За їх трублять
 Пузаті трутні.
 Та ж він—мужик,
 Він здавна звик
 Рілля довбати,
 Лишивши нам,
 Його братам,
 Про розум дбати.
 Вчімо ж його
 Того—сього—
 Хто як уміє,—
 За те він нам,
 Його братам,
 Хай хлібець сіє. !
 І сіє він...
 Немов паслін,
 Те зерно пада.
 І рад сьому,
 Бо хліб йому—
 Уся одрада.
 І буде хліб!
 Чи буде сіль?—
 Пробачте, люди:
 Од сліз, потів,—
 Аби ти їв—
 Солоний буде!..
 Ліси, степи,
 Гаї, річки—
 Краса в природі;
 Сади, хатки,
 Не кров—квітки...
 Ну, рай—та й годі!

До старших братів.

Чи чули ви, як солов'ї,
До пісні любощів охочі,
Співають вам поеми ночі—
Казки щасливіших країв,
Пахущі сні весняних днів?
Чи чули ви, як по весні
У грудях серце жарко б'ється,
Чуттями вищими пройметься,
В рожевім радо мліє сні
Нового щастя по весні?

А чули ви, що на землі
Крім вас, панів, є інші люди,
Якими повині всі усюди,
Хто цілий вік стремить в ріллі—
Старі, середні і малі?

А знали ви красу-поля,
Де „менший“ брат весь вік конає,—
Чи знали ви? Чи з вас хто знає,
Що та жаданая земля
Йому не втіха, а... петля?

Чи чули ви, чи знали ви,
Як „менший“ брат, що вас годує,
Сам рік за роком голодує,
Мішає в хліб кори, трави,

З голодних дум—без голови?..
Чи чули ви? чи знали ви?..

Х М А Р А.

Повна грому, як війна,
В сталь распечену сповита,
Чорна, хмура і сердита,
Богом кари йде вона
І реве несамовито.
Грізно суне, грізно б'є
В піднебесному роздоллі.
Ще їй ширу, ще їй волі!—
Вона землю дістає
І росте, росте поволі.
Ні спинить, ні розігнать!
В бурі, в сяєві страшному
Вся з води, огню і грому,
Вся—і гнів, і благодать,
Б'є й кропить без угомону.
І загарені лани
Підіймають свіжі груди;
І стають робочі люди
Незалежні, як пани:—
Урожай і воля буде!..

Христя Олексіївна Алчевська.

Род. 1882 р.

Христя Олексіївна Алчевська, родилась у Харківі 1882 р., вчилась в місцевій першій жіночій гімназії; зараз учителькою французької мови у тій же гімназії. Писати почала 1905 р. Пише поезії, переважно ліричні і елегічні, а також і прозу, зробила кілька перекладів з Беранже. Вірші були друковані: в „Хліборобі“, „Літ.-Наук. Вісти“, „Вільній Україні“, „Новій Громаді“, „Гром. Думці“, „Рідному Краї“, „Зорі“, „Розвазі“, в І т. (II вид.) і 2 томі, в „Терновому Вінику“, збірнику „З неволі“, жіночій часописі „Мета“ (у Львові), „Бжолі“, „Раді“ і инш. В 1907 р. видано у Москві збірник її поезій, під назвою „Туга за сонцем“...

Пісня лілії.

Я—лілія біла... Мене в самоті
Думки обступають, мов квіти оті,
І плачуть... і місяця сяйво смутне
Кохає й цілує, і пестить мене.
Я щастя не знала... журливі пісні
Мене колисали у тихому сні,
І сльози блискучі, мов чистий алмаз,
По-одній котилися з піснею враз.

Я ліс покохала... він сумно мовчав;
Він тільки гру сонця у день помічав;
Тоді він хитався і щось шепотів
А квітки бліді і знать не хотів...
І тому бліда я... і біла тим я...
Квіток обступа мене тиха сім'я,
А я все сумую та смерті все жду,
І досі поради собі не знайду

* * *

Чи бачиш?—самітня смерека зітхає
І віти журливо свої похилила;
Отак і душа в мене тихая має
Підстрелені крила...
Чи бачиш?—он хмари пливуть над горою
І сіра нудьга їх усі оповила.
Отак воліктися лиш можуть журбою
Надломлені крила...
Не сила он меві летіти над морем,
Там скелі немає, котра б захистила,
Не можуть вже більше боротися з горем
Підстрелені крила.

* * *

Душа—це конвалія ніжна,
Сокрита у темному лісі;
В ній мрія таїться кохана,
Для неї вона й розсвітає
Нікому не знана...
Душа—це безсилая квітка,
Що пахощі лле, але гине,
Що з тихого смутку завьяне...
І в лісі ніхто в оту пору
На неї не гляне...

* * *

Хризантеми схилялись над нею,—
Вона спала у темній труні;
Безталанну і чисту лілею
Провожали пісні жалібні.
Я ховала останюю мрію,
Я впізнала її небуття...
Чим же серце тепер я зогрію,
Чим зворушу зімове життя?
Воно знищить душевну святиню,
Воно звьялить найкращі квітки,
Убье душу, ту світлу богиню,—
І приспить найдорожчі думки...
Мою білу і чисту лілею
Виряжали пісні жалібні;
Крила смерти чорніли над нею,
Хризантеми мовчали смутні.

До ЗБУДЖЕНИХ НАДІЙ.

Химерна гра моїх думок,
Мов промінь місяця неясний,
Мов тихе сяєво зірок
Кріз яблунь цвіт весняний рясний,
Химерний сон душі і мрій,
Що тихо мене обгортає,
І рій розбуджених надій—
Ласково вас мій дух вітає!
Благословенні будьте ви,
Хай з вами край цвіте коханий,
Мов яблуневий цвіт весни,
Мов думок рій, раніш незнаний.

МІМОЗА.

Країною сонною ніч пролітала;
Мовчало таємно південне море,
Дрімали чинари, схилялися лаври,
За темний серпанок ховалися гори.
Горнулася ніч до німої мімози
І подругу ніжно свою обіймала,
Ласкала і гріла, питала, чи грозні
Ї хвилювали коли, чи ніколи?..
Мімоза мовчала.
Вона вся у мріях, вона у роскошах
І думках, як море нічне, поринала
Спокійно і тихо, мов зроду не знала
Про хвилі бурхливі, про бурі свавільні...
І дійсно не знала...
Та тільки встав ранок з-за темної ночі,
І вперш поцілунок злетів до мімози,
Здрігнулась мімоза, побачила ранок,
Встидалася його, потупила очі,
Й од щастя нового упали з мімози
Перлисті сльози...

* * *

Акації білі, таємні розмови,
Повні весняної мрії й любови,
Шемрання тихе в саду...

Шепоче щось тихо, шаліє і хоче
 Віі шовкові твої покорити
 Зоряній нічці і сну.
 Солодкі зітхання і подих кохання,
 Й темні віти тобі говорити
 Будуть про любку палку.—
 Не слухай речей їх, не слухай любови:
 Осінь замінить палкі розмови,
 Горе украде весну!..

* *

Молодая та весела, жартовливая весна
 Щебетала, виривалась із міцних обій-
 мів сна;
 Милувала гай зелений, в його сиплючи
 квітки,
 Дерева усі гойдала, їх ласкаючи вершки;
 В полі білуу березу розбудила до життя,
 І зрадлива, і блискуча, і залюблена в себе,
 Як коханнячко щастливе й сонце яснеє
 палке,
 Розігнала темні хмари, розігнала за-
 смуття!..
 Золотая і прекрасна, і зрадливая весна
 Серед тихої природи прокидалася зі сна...

До Кобилянської.

Лебіді білі над морем летіли,
 Над морем безкраім до теплих країв;
 Лебіді з сонцем еднатись хотіли,
 Кричати про волю, про любих братів;
 Срібні хвилі на морі здіймались,
 Бажали піднятись у ясну блакить,
 З промінем сонця палким обіймались,
 Світилися радістю, щастям в ту мить!..

Люди тих лебідів всіх постріляли,
 Надії закинули в хвилі життя,
 Мрії і думи мої осміяли,
 До сонця спинили нове вороття...
 Ти ж привітала ті мрії забуті,
 Душею тужливою їх обняла,
 Серцем зогріла і смутком окуті
 Ті думи нещасні! до світла взяла.
 Знов за тобою вони полетіли
 До ясних надій і краси, і пісень,
 Струни нового життя забреніли
 Рожевий зайнявся на обрії день...

* *

Все життя оддала я людині одній,
 А сама вже умерла на-віки
 І в самотності тихій, у тиші сумній
 Вже не збудиш ти серця-каліки!..
 Воно міцно заснуло і здавна вже спить,
 Спить у темряві сном домовини,
 Більш не бється чуттям, не рида, не
 кричить,
 Більш не віда журби самотини...
 Воно надто химерним і чулим було,
 Воно надто страждало й любило;
 Його сонце на-віки для його зайшло
 І те сонце його ж і спалило...
 Ось послухай: як тихо...—то смерть на-
 вісна...
 О, як страшно, як темно навколо,—
 Ніби доля на світі й не квітла ясна,
 Ніби зроду не мріяло чоло...
 Тихше, тихше, бо серце знудьговане спить,
 Сном жалоби, у смуток прибравшись,
 Воно долі благало щоб долею жить,
 Воно вмерло, її не дїдавшись!..

ПЕТРО ТЕНЯНКО.

Род. 1884 р.

Син селянина, родився 27 червня 1884 р. в м. Сорочинцях на Полтавщині. Вчився в двокласовій школі в Сорочинцях, а потім в новобугській (в Херсонщині) учительській семінарії. Скінчивши семінарію, поступив учителем в двокласову школу в Плятинському повіті, в Полтавщині, де прослужив 1½ року. В січні 1906 року попав у тюрму, де просидів більше року, обвинувачений по 129 ст. карного закону. Останній час живе в своїх батьків. Перші поезії Тенянка були надруковані в „Першій Ластівці“ в 1905 році. Потім друкував він свої твори в „Полтавщині“, „Ріднім Краї“, „Слові“, альманахах: „З неволі“ і „Розвазі“.

М О Я Д У Ш А.

Моя душа в сльозах і гірко-гірко плаче,
Мов пташка, що втерляла діток дорогих,
Бо скрізь сумні, лихі й брудні малюнки
баче,
Нема ніде квіток барвистих, весняних.
Колись вона літала буйним вітром в полі,
Тепер сидить, мов в'язень під важким
замком;
Колись вона дзвінкі пісні співала волі,

Тепер мовчить, змарніла, здавлена ярмом.
А люди злі троять її до того ядом,
Без жалю кидають каміння, щоб убить,
І заставляють дихати отруйним чадом,
І іскру золоту бажають погасить...
Та вірю я: вона, свята, воскресне знову,
Розірве на шматки кайдани навісні,
І щиро привітає життєву обнову,
І заспіва з запалом чарівні пісні.

* *

Я ходив у поле, щоб розвіять тугу,
Щоб вітрай оддати смуток і наругу,
Щоб не бачить горя, щоб не чуть ридання,
Хоч на мить забути людській страждання.
І зустрів там волю, з нею привітався,
Та про щастя, долю в неї розпитався.
Там мене повітря свіже обнімало,
Сонечко ласкаве щиро цілувало,
І квітки барвисті в чарах милування
Лепетали стиха про красу й кохання.
Спів брелів пташиний і лунав степами,
То злітав до сонця, то котивсь ярами.
Гай, прибравшись пишно у розкішні шати,
Усміхавсь, могутній, кликав гостювати.
А в небесних хвилях соколи літали,
Про життя привільне голосно гукали...
Набривсь я сили, упивавсь красою,
Щоб сміліш боротись з лихом та журбою.

—

* *

Сум кругом... та тільки, брате,
Ти хоч не сумуй,
А виходь з брудної хати—
Серденько вгамуй!
Сум отруйний душу вьєлить,
Розум забива,
Серце крає, рве та давить,
Кровью облива.
Сум нікчемний плодить муки,
Горя надає,
І слабють, вьянуть руки,
Сила росте.
Сум лихий кує кайдани
З нависних жалів,
Сліпить очі, ятрить рани,
Розбиває спів.
Сум, як шашиль, точе тіло,
І, немов у млі,
Бродять люди і безсило
Гнуться до землі...

Кинь же чорний сум свій, брате,
Кинь своє ниття;
Підем щастя здобувати,
Підем до життя!

—

НЕЗАБАГОМ ВЕСНА.

Незабаром до нас завітає весна,—
Чи не час нам, брати, прокидатись
од сна?
Незабаром пташки заспівають пісні,—
Чи не час нам залишити плачі голосні?
Незабаром погляне блакить із-за хмар,—
Чи не час нам упитись принадою чар?
Незабаром і сонце почне нам світити,—
Чи не час оці сльози отруйні умити?
Незабаром укриються рястом садки,
І цвістимуть чудові, пахучі квітки.
Незабаром краса скрізь почне панувати,—
Чи не час нам покинути, брати, сумувати?
О, давно нам пора прокидатись, вставати,
І розкішну та любові весну зустрічати!

—

В ПЕРЕДІ

(З Надсона)

Вперед! Забудь свої страждання
І бурі гордїй не корись!
За промінь зірки, за бажання
Невпинно, друже мій; борись!
Працюй, як маєш дужі руки,
Надію в щастя ти кохай,
І шлях до знання та науки
Яскравим світлом освіщай!
Нехай з призиством всі сміються
І докоряють без пуття,
Нехай лютують, навіть бьуться:
Вони не відають життя...
Колюча стежка. Та ніколи
Не гни своєї голови.

Обходь ліси, поля та доли,
 Перлини скрізь святі лови.
 Збуди, хто спить в п'їтми й не встане,
 Упавшим в яму—руку дай,
 Розбий ти людям їх кайдани
 І слово правди їм мовляй.

Вже нічка принадна чудова
 Панує на дворі;
 Милується з небом дїброва,
 Пишаються зорі.
 Пісні соловейко співає
 Дзвінкі та розкішні
 І чари свої розливає,
 Солодкі, утішні.
 Приемно-ласкаве проміння
 Всю землю укрило,
 Затихло денне торохтіння...
 О, любо як, мило!..
 І килим, і ризи, й картини,
 І райські квіти...
 І ряст дорогий, і перлини,
 Й ясні самоцвіти...

Гей, друже, пора прокидатся—
 Об землю журбою!..
 Ходім любитися, впиватися
 Цією красою...
 Скоріше ж! квіток назриваєм,
 Вінки посплітаєм,
 Пісень молодих заспіваєм,
 І щастя зазнаєм!..

П о в е с н і .

Зеленіють садки та гаї,
 В яснім сяйві земля золотіє;
 Оживають поля та гаї,
 І засмучений люд веселіє...
 Соловей розливає дзвінку,
 Заховавшись у вітах калини,
 Про весну, що прийшла у вінку,
 До його чарівної країни.
 Людям каже ця пісня про все:
 Про життя, про надії, про долю,
 Вона сльози святїї несе
 За обкрадене щастя та волю...
 Мрії в серці людському цвітуть,
 Оживають великі надії
 І назустріч свободі ідуть,
 А у мене засмучені мрії...

ГАННА СУПРУНЕНКО.

(Псевдонім)

Родилася в Лубнях (на Полтавщині), там же скінчила гімназію. Батько її українець, мати москвичка (рано померла). Нахил до поезії передався їй од матері. Вона вже змалку писала поезії, спочатку по російські, а коли скінчила гімназію і поступила народньою учителькою, почала писати українською мовою. Свято одкриття Котляревському пам'ятника в Полтаві зробило на неї дуже велике враження,—вона почала студіювати історію України та українську мову і стала свідомою україркою. Зараз Ганна Супруненко вчиться в Московському Археологічному інституті. Друкувати свої поезії почала в 1905 році за кордоном. Потім кілька її поезій було надруковано в декламаторі „Розвага“, в „Новій Громаді“, „Терновому Вінку“ і инш.

НА СЕЛІ.

Вбоге село. Похилилися хати.
Злісно собака голодна гарчить,
Йдуть нечупарні, смугляві дівчата,
Чуть, як дитина побита кричить.
Чудно стоїть одинока тополя.
Жінка десь лається: „Клята біда!“
Парубок мовчки вертається з поля,
Хмура обличча, важкая хода.
Дід зустрічає голодну скотину:
Де її випасеш? Паші нема!
Все ж таки хлопця хапа за чуприну:
„Пастки не вміеш! Годую дарма!“
Хлопчик понурився, видно втомився—
Праця заїла в дитини життя...
Погляд байдужий на чимсь зупинився...
Одіж обірвана, висить шмаття.
Далі малюнки усе невеселі:
П'яний упав та й під тином лежить...

Десь колотнеча: чуть плач у оселі;
Жінка розхристана з хати біжить.
Лається, плаче, клемя, нарікає:
„Господи! доки ще буду терпіть?
Господи! сили вже більше немає!..
Так коли жити, то краще не жити!“

КОВАЛЬ.

(з Бальмонта)

—Ковалю, що куєш ти там?
—Кую підкову я.
—Нащо ж вона?—А знаєш сам,
Як геть потягнеш по лугам,
Як сядеш на коня.
—Ковалю, що куєш ти там?
—Я гострий серп кую.
—Навіщо серп?—А знаєш сам,

Коли надійде час жнивам,—
Зирнеш в пітьму мою.
—Ковалю, що куєш ти там?
Той блиск ясніш зорі!
—Кую я ніж. Тобі оддам.
Навіщо він, ти знаєш сам;
Бери, не говори!..

М и т ь.

(з Брюсова)

Той погляд її—він яскравіш зорі,
Блискучий брилліантовий хрест угорі.
Той погляд її—він яскравіш зорі!
Зустрів я той погляд на мить, лиш на
мить!
Діамантовий одсвіт ясніш не горить...
Зустрів я той погляд на мить, лиш на
мить...
Які ж то питання зливалися з ним?
Потьмивсь без ладу я в вінці золотім...
Які ж то питання зливалися з ним?
Умріть, усі мрії, умріть, всі слова!
Бо й мудрість сама пред красою—німа...
Умріть, усі мрії! умріть, всі слова!

Г а м м а.

У мене бажання—співать про кохання...
Коли все темніє, покинуть надії,
Ти чуєш, щось віє і кличе, і мліє?..
На поклик той адайся, в журбі не хитайся—
Радій, усміхайся, на все осміляйся,
Не бійсь, не цурайся, оддайся, оддайся!
Хай доля скрутила—одродиться сила!

Вона лиш спочила, вона не лишила...
Запрагнеш ти діла, великого діла!
Земля стане мила і виростуть крила...
Той дуже багатий, хто вміє кохати—
Йому бідні хати, мов пишні палати,
А шмаття та лати—роскішні! шати...
Що-день йому свято—робить та співає!
Йому все здолати—він смілий, завзятий...
Хто любить-кохає, журбу забуває—
Він радощі має, він щастя стріває...
Нехай все минає, як час наступає!—
Той часу не знає, хто щиро кохає...
Він співи складає, він пісні співає,
Він всім спочуває, він світ обнімає...
Все зробить кохання—в йому чарування:
Воно і страждання, воно й раювання...
То з неба зіслання, то з світом єднання,
В йому хвилювання, в йому сподівання,
Нові почування, угору здіймання...
Геть всі сумування! Не треба хитання!
Велике, могутнє, всесильне кохання!..

З д а л е к а.

Здалека все краще здається:
Не треба ж так близько підходити,
Не треба торкати, придивлятися—
Здалека зирнуть і проходить...
Зирнуть і на віки зоставить
Ласкавий і радісний спомин:
Він буде життя зогрівати,
Як сонця весняного промінь!
Не треба ж так близько підходити—
Біда, як всі хибн побачиш!
Одурене серце не стерпить,
За мрією гірко заплачеш!

Трохим Миколаєвич Романченко.

Род. 1880 р.

Родився в Полтаві 1880 р., батько його, катеринославський міщанин, був гравером в друкарні. Трохим Романченко ніде не вчився, а вивчивши змалку „азбуку“ поступив хлопцем в друкарню і до цього служе там робітником—наборщиком. Свідомість і розвиток здобув власними силами, читаючи різні книжки. Спочатку писав російські і українські вірші, але, перечитавши „Кобзаря“, зовсім покинув писати по російські. Вперше його поезії були надруковані в „Першій Ластівці“ 1905 р., а потім його поезії друкувалися в „Рідному Краї“ і в „Розвазі“ (т. 2).

З і м о ю.

Убога хатина соломою крита,
У хаті без хліба шматка
Горює голодна, в лахміття одіта—
Нешасна сім'я мужика,
На дворі ж люте, мете хуртовина,
Здається, весь світ занесе,
Не згіє убогих старая свитина,
Рятунку ж нікто не несе.

Була у їх бідних одна запомога
Та й ту вже давно одняли...
.....
.....
А дітки zostались і хвора мати,
Що ж далі нещасних чека?—
Без хліба прийдеться де-небудь вмирати...
Ох, доленько зла мужика!..

* *

Чому, горе, мов те море,
 Ти скрізь слізьми розлилось,
 Спокон-віку в чоловіка,
 Мов та гадина, впьялось?
 Не в палатах, в бідних хатах
 Завжди ти кубло зів'єш,
 І людину в домовину
 В молодих літах кладеш.
 Втопись, горе, в синім морі,
 Дай у світі нам пожить,
 Нехай всюди, бідні люди
 Перестануть сльози лить.

Н е з і т х а й .

Не зітхай, а працюй,
 Поки сили ще є,—
 Тільки праця одна
 Гарні жнива дає.
 Не зітхай, а працюй,
 Марно часу не гай,—
 Праці шірої жде
 Вже давно рідний край.
 Не зітхай, а працюй
 І одно пам'ятай:
 Тільки праця одна
 Захистить рідний край.

* *

Я йшов. Ти глянула на мене.
 І що за погляд твій то був,
 Що скільки років проминуло,
 Його ж я й досі не забув!
 Так і стоїть передо мною,
 Такий спокійний і ясний,
 Кохання повний... О, навіщо ж
 Ти зворушила спокій мій?!

Невже мене ти то любила,
 Що глянула на мене так?
 Чи може в жарт?.. Але ж не сила
 Міні забуть його ніяк.

* *

Уночі од журби і думок
 По садку я ходив самотою,
 Пиллям сумно шумів той садок,
 Розлягалась десь пісня луною—
 І лилася, мов хвиля ота,
 Прямо в душу мою наболілу.
 О, могутня пісне, свята,
 Ти збудила в ту мить в мене силу!
 Під той спів я проснувся од сна,
 І душею я з піснею злився,
 І сказав: „Геть, журбо навісна,
 Не для тебе я в світ народився!“—
 Бо в тій пісні я чув щось таке,
 За-для чого хотілося жити,
 І з'явилося бажання палке—
 Вірять в щастя людей і любити.

* *

Чаруй мене, ти нічко ясна,
 Чаруй мене, ніч чарівна!
 Он в небі зіронька прекрасна,
 Мов перла, сяє нам вона.
 З-за лісу місяць випливає,
 Навкруги тихо, як в раю,
 Десь чути тільки спів лунає,—
 То любий соловей в гаю.
 І я щасливий, що так тихо.
 Ти, нічко, всім даєш спокій,
 Покину й я хоч на ніч лихо
 І весь оддамсь красі твоїй.
 Чаруй, чаруй же, нічко ясна,
 Чаруй мене, ніч чарівна!
 Он в небі зіронька прекрасна,
 Мов перла, сяє нам вона.

Людмила Волошка.

(Псевдонім)

Род. 1879 р.

Вперше поезії Волошки були надруковані в 1905 р. в „Першій Ластівці“. Потім друкувались в „Розвазі“, „Рідному Краї“, „Світлі“. Батько Людмила Волошки, колись був урядником, волосним писарем, мати—попівна; родилась Людмила Волошка 30 студня 1879 р. в с. Розважівці в Київщині. Читати її вивчила мати і вона з найбільшою охотою читала Шевченка. Писати почала була по російській, та за порадою поета Чернявського, котрий помітив в неї поетичний хист, стала писати по українській.

Чари весни.

Може, як гарно на дворі!
Тихо вітрець повіва,
Місяць таємно з-за хмарі
Сонне село огляда.
Зірки, як милого очі,
Тихо так сяють міні...
І розійшлися, мов хмари,
Геть мої думки сумі.
В теплім веснянім повітрі
Чути—струна десь дзвенить...
Хто там в цій пітьмі пахучій,
Хто, як і я, там не спить?

Може, і в тебе, як в мене,
Серце кохання бажа,
Може, і в тебе, як в мене,
Його не знала душа...
В цю чарівну годину
З милим би поруч сидить.
Милому в очі дивитись,
Голову тихо схилить
Йому на груди... І в чарах
Ночі палкої заснуть—
Сльози, турботи і горе
Хоч на хвилину забудь!..

* * *

Я думала—серце на-віки заснуло,—
Його мов приспала холодна зима—
Аж сонечко знов на весну повернуло,
Прокинулось серце—і горя нема.
Засяяло небо красою новою,
Прокинулись думки, душа ожила,—
Полинула в небо, мов пташка весною,
І щастя велике, і долю знайшла.
Зійшло мое сонце на небі високо
І серце холодне пригріло теплом;
Котись, моя пісне, як річка широка,
Давени тільки щастям і щирим добром!
А ти, мое небо, блакитне, широке,
Роскись ще ширше, ясніше засяй!
Прийми мою душу і думки високі,
Щоб я на хвилину побачила рай!
Щоб в твою годину, як доля зрадлива
Забуде про мене і щастя мине,
Міні ця хвилинка прекрасна, щаслива,
Світила до смерті і гріла мене;
Щоб в твою годину, як мертвеє тіло
В тісній домовині на віки засне,
Міні цеє щастя в-ві сні прилетіло
І серце холодне нагріло моє.

* * *

Колись були і в мене крила,
І серце рвалося з грудей,
Хотілось жити, працювати,
Хотілось вмерти за людей.
І мрії пишні родились
В палкій юнацькій голові...
Та все зів'язало, помарніло
В дрібній щоденній боротьбі.
Юнацькі сили, пишні мрії
В тій халамуній течії,
Що зветься в нас „життям буденним“,
Десь поховались у багні.
Все більше серце холодіє,
Грубіють ясні почуття,
І мляво сунеться до смерті
Нікчемне, сірее життя.

* * *

Хто ти—я тебе не знаю:
Я не бачила тебе
І не знаю, відкіля ти
Прілітаєш до мене.
Чарівний, чудовний образ
Все стоїть в моїх очах,
І якийсь таємний новий
Чую змісл в твоїх речах.
Голос твій міні здалека,
Наче музика, дзвенить,
Кудись кличе за собою
І кохать тебе велить.
І якесь незмірне щастя,
Довговічне, як ти сам,
Обіцають твої очі
Десь, у другім світі, нам.
За тобою—куди хочеш—
Мов у рай би я пішла,
І тобі свою всю душу
Зразу б, милий, оддала!
Та не знаю я дороги
В той новий далекий край,
Де вітаєш ти, прекрасний,—
То не пекло і не рай...
Прилітай же, мій ти друже,
Хоч в-ві сні прилянь на час!
Будем тихо розмовляти,
Не почують люди нас.
Ти міні розкажеш, милий,
Про той край, де ти живеш...
Може, я тебе вблагаю,
І мене туди візьмеш,
Бо без тебе, мій коханий,
Тяжко жити на землі,
Дні, мов сонні, минають
В непроглядній сірій клі...

С п о г а д .

Де прозора, бистра річка
Гаєм протікає,
Де струмки, високі сосни
Вітер коливає,

Де з-під коріня у липи
 Б'є струмочок чистий,
 Де пишуться красою
 Квіточки барвисті,
 Де співає голосніше
 Соловей весною,
 Там міні всміхнулась доля,
 Друже мій, з тобою.
 Та, на жаль, минула скоро
 Мрія та щаслива,—
 Одібрала щастя в мене
 Доля вередлива...
 Тільки спогади zostались
 В серці саодинокім,
 А само ж воно заснуло
 Тихим сном глибоким.

ШЕРЧЕНКО ДІ.

Сотня літ уже минає,
 Як слова твої святії
 Розвійшлись по Україні,
 Мов ті перли дорогії.
 І в тих перлах-самоцвітах
 Є найкращії перлинки:
 То слова про тяжку долю,
 Долю жінки українки.
 Ти убрав її квітками,
 Ти умив її сльозами,
 І уславив всьому світу
 Що найкращими думками.
 Чарівний дівочий образ:
 Карі очі, стан тоненький,
 Чорні брови, ясний погляд,
 Сміх веселий молоденький;
 Образ матері святої,
 Що дочку її єдину
 Пан покриткою пускає,
 Оддає в салдати сина;
 І дівчину сиротину—
 Не словами, а сльозами,

Батьку славний, незабутній,
 Змалював ти перед нами.
 І за те, аж поки буде
 Україна існувати,
 Не забудуть українки
 Тебе, батьку, шанувати.
 І од пишного палацу,
 До найменшої хатинки
 В щирім серці українки
 Вдячний спомин не загине.

МАТЕРІ.

Як би тяжко міні не жилося,
 Як би доля не гнула мене,
 Але серце моє стрепенеться,
 Як згадаю я, мамо, тебе;
 Стрепенеться і тяжко заб'ється,
 Як згадаю всі муки твої,
 І гіркі ті, дрібні сльози,
 Що лилися і вдень, і вночі.
 Але ті твої сльози святії
 Я тоді не могла зрозуміть,
 Я не знала, чого вони ллються
 І чого твоє серце болить.
 Пам'ятаю, не раз опівночі
 Я прокинувся,—лямпада горить,
 Перед образом тихо схилювшись,
 На колінах матуся стоїть.
 І гарячі дрібні сльози
 По обличчю твоєму біжать,
 Ти ж не чуєш,—заплакані очі
 Твої вірою в Бога горять.
 Пам'ятаю я, серце дитяче
 В мене в грудях так тяжко задре,
 Хочу крикнути:—„мамо, чого ти?“
 Але крик той у серці умре;
 І тихенько я плачу з тобою,
 І молюся тихенько в душі:
 Боже! мамі моїй нещасливій
 Тихий сон супокійний пошли!

Пилип Йосипович Капельгородський.

Род. 1882 р.

Вперше поезії Капельгородського були надруковані в „Літ.-Наук. Вістнику“ в 1906 р. Далі його твори: поезії, нариси, економічні і історичні розвідки, друковались в „Літ.-Наук. Вісти.“, „Новій Громаді“, „Громадській Думці“, „Раді“, „Рідному Краї“, „Вільній Україні“, „Зорі“, в декламаторах: „Досвітних Огнях“, „Розвазі“ і инш. Капельгородський, син селянина, родився 13-го листопада 1882 р. в селі Городищі, Лебединського повіту в Харківщині. Вчився в роменській духовній школі, а потім в полтавській семінарії; та з 5-го класу покинув семінарію, бо не схотів бути попом і почав учителювати в народних школах, спочатку в Харківщині, а далі в Кубанщині. Зараз завідує 2-х класною школою в Кубанщині.

ПЛУГАТИРЬ.

До степу плугатирь ходе,
Довгу крає борозну,—
Лиш за плуга—зразу пісню
Починає голосну.
Десь з-за лісу сонце сходе,
По степу плугатирь ходе,

Піт гарячий утирає,
Рівно-рівно плуг веде.
Ось і пісня увірвалась,—
До межі орач іде.
Він воли свої спиняє,
Піт гарячий утирає.
Що ж ти став? берись за плуга,
Землю-матінку ори!

Не дивися, що навколо
 Все могили та яри,—
 Вже одна чорніє смуга,—
 Що ж ти став? берись за плуга.

Не лякайся, що довга нива,—
 Степ і степ—кінця нема!
 Хай щоденна невмолима
 Праця виснажить—дарма!
 Ждуть тебе багаті жнива,—
 Не лякайся, що довга нива!

Сумно звів плугатирь очі:

— „Я роботи не боюсь!

„Ще не раз отут гарячим

„Потом, друже, обіллюсь

„З ранку раннього до ночі!“

Сумно звів плугатирь очі.

А чого ж ти хилиш чоло?
 Спів бадьорий припинив?
 Пригадай цей степ веселий
 Та під час багатих жнив,—
 Хліб, і хліб, і хліб навколо!
 А чого ж ти хилиш чоло?

— „Я працюю на чужому!“—

Чую голос орача:

— „Бо моя маленька нива

„Хліба нам не постача.—

„Заробляючи додому,

Я працюю на чужому...

„Хвора жінка, голі дітки,—
 „Тим то й праця ця нудна!
 „Наймит я: сімья велика.
 „А землі ступінь одна!
 „І женуть на заробітки
 „Хвора жінка, голі дітки!“

Пісня знесиленого серця.

Годі сили більш немає,
 Туга душу розрива;
 В серці полум'я стухає,
 Похилилась голова.

Хай хвилюється навколо
 Перемінливе життя,—
 Я хилу покійрно чоло
 Без жалю, без бороття!

Ще недавно я охоче
 Поривався до борні,—
 В ту годину любі очі
 Усміхалися міні.

А тепер?.. Надій не маю,
 Далі нікуди іти,
 Серце, змучене до краю,
 Вже не кличе до мети.

Ні турботи, ні спокою...

Страшно бути в самотині!..

Що подіяти з собою,

Укажи тепер міні?

Вийди, сонце, у блакиті,

Млу гнітючу розвій,

Бо не можна жить на 'світі

І без віри, і без мрій!

О с і н ь.

День холодний... Чорні хмари

Облягають навкруги,

Хвилі білі, мов отари,

Грізно б'ються в береги.

Піна бризкає на скелі,

Річка грає та шумить;

Де не глянеш на оселі,

Мла осіння висить.

Десь далеко гори сині

Ледві мріють кріз туман,

Ген за лісом по долині

Чорні дворища селян.

Не дивись тепер навколо,

Бо й без тих картин сумних

Обгортає смуток чоло

Роем думок наїсних

З Надсона.

Друже, брате мій, втоmlений страднику
 брате!

Хто б не був ти, не падай душею!

Хай неправда і лихо панують кругом

Над умитою слізьми землею;

Хай зруйновано в-край твої мрії святі
 І біжить неповинная кров,—
 Вірь—настане доба—все загине лихе
 І поверне на землю любов.
 Не в терновім вінку під вагою хреста,
 Не в кайданах на власних ногах,—
 Вона прийде могутня і славна до нас
 З сяйвом щастя ясного в руках.
 І не буде на світі змагання і сліз,
 Ні могил без хреста, ні рабів,
 А ні злиднів мерзенних, нестатків страшних
 Ні борні, ні ганебних стовпів.
 О, мій друже! Не мрії—поява ота,
 Не даремна надія сама!
 Подивися,—занадто вже лихо гнітить,
 І занадто вже чорна п'їтьма.
 Світ злякається крові, знеможеться з мук,
 І, знесилившись в-край у борні,
 Він з благанням тоді до любови тії
 Здійме очі журливі, смутні.

В'язень.

(з Лермонтова)

Родчиніть мою в'язницю,
 Дайте бачить сяйво дня,
 І дівчину-чарівницю,
 Й чорногривого коня!
 Дайте раз міні по полю
 Проскакати на коні,
 Дайте раз життя і волю,—
 Не мою—чужую долю—
 Хоч побачити міні!
 Дайте човен, хоч гниленький,
 Що в воді давно бував,
 Парус викиньте старенький,
 Котрий бурь уже зазнав.
 Я поплаваю на морі
 Без клопів в самотині,
 Погуляю на просторі
 І поміряюсь у спорі
 З хвилюванням глибини!
 Дайте дім міні високий,
 Круг його зелений сад,

Щоб під тінню віт широких
 Наливався виноград,
 Водограй щоб у леліях
 Безперестанку дзюрчав
 І мене в чудових мріях,
 Пишних думках та надіях
 То будив, то присипляв!

Пісня.

Чуєте?—Пісня лунає,
 В тихім повітрі купається,—
 Хворее серце співає,
 Лихо в журбі виливається.
 Довго тремтіть вона буде
 В селах над рідними нивами:
 Богу жаліються люди
 Співами тими журливими.
 Чуєте вічну пригоду,
 Вічну недолю між звуками?
 Вийдім на поміч народу,—
 Сором сміятись над муками!
 Може, хоч крихотку долі
 Рідному краю звоємо,
 Може, й на рідному полі
 Співи веселі почуємо!

Не сумуй!

Не сумуй, хоч сміється недоля лиха
 І роспуку в душі викликає,
 Хоч хвилинами може тобі од жалю,
 Мов обценьками, душу стискає,
 Але серденько чуле своє угамуй,—
 Не сумуй!
 Не лякайся! Не подужає сила ота,
 Що нависла, мов хмара, над краєм.—
 Серед крові і сліз ми до світла свого
 І до правди шляхи одшукаєм!
 Нум до праці! Людину од лиха рятуй,—
 Не сумуй!

Хай безсила стареча під гуркіт борні
 Нам пригоди зловісно віщує,—
 Наш гурток молодий не боїться пригод
 І сичання старечі не чує!
 Прилучайся до нас! Разом з нами працюй,—
 Не сумуй!

ЗБИГАННЯ ПОДАТКІВ.

(з Беранже)

Любий, вставай, бо година вставати:
 Зборщики йдуть до нас у село
 Править податки... Вже й сонце зійшло.
 Ну-бо, вставай!.. Нам нема коли спати.
 Встань-бо, коханий,—пора:
 Зборщики йдуть до двора!
 Це не на добре ти так розіспався!
 Глянь: уже день, а у наших сусід
 Дочиста в хаті забрали як світ...
 Кажуть, найстарший над людом знущався.
 Встань-бо, коханий,—пора:
 Зборщики йдуть до двора!
 Чуєш?—ворота уже зарипили...
 Ось він надходить... Проси ж у його
 Термину місяць... Хоч місяць всього!..
 Ех, коли б люди ці ждати уміли!
 Встань бо, коханий,—пора:
 Зборщики йдуть до двора.
 Прялка й лопата—всі наші достатки,—
 З ними ми мусимо вік вікувати,
 Подать платити, дітей годувати,
 Хоч приставляючи латку до латки.
 Встань-бо, коханий,—пора:
 Зборщики йдуть до двора.
 Господи!.. Йдуть... а тобі мов байдуже,—
 Боже!.. Лякає твій погляд сумний!
 Тихо лежиш ти холодний, німий...
 Чом не промовиш словечка, мій друже?
 Встань-бо, коханий,—пора:
 Зборщики йдуть до двора.
 Бідна! Він мертвий. Збуди тепер діток,
 Гроші на похорон десь добувай...
 Страдник безщасний спочине нехай...
 Люди! моліться за бідних сиріток.

НІЧЧУ.

Спіть, кому хочеться спати,—
 Я цілу ніч не засну:
 Буду я вірші складати,
 Буду я думать-гадати
 Думу таємну одну.
 Спіть, кому хочеться спати!
 Чом же не спиться міні?
 З чого душа заболіла?
 Горе в серденьку на дні,
 Спогади давні, смутні,
 Котрих забути несила?
 Чом же не спиться міні?
 Тихо та любо кругом...
 Нічка турботи приспала,
 Чорним укрила рядном
 Землю, повитую сном,
 Стомлений люд вколисала...
 Тихо та любо кругом!
 Всіх порівняла вона,
 Всіх, кого зрадила доля:
 Хворому сниться весна,
 Страднику—слава гучна,
 В'язню—родина і воля,—
 Всіх порівняла вона.
 Нічка дає забуття,—
 Я ж не бажаю спочити!
 Киньмо оману життя!—
 Щастя людей—бороття,
 Годі нас мріями дурити!
 Нічка дає забуття.
 Спіть, кому хочеться спати,—
 Снів я не жду золотих:
 Буду я думать-гадати,
 Буду я проміню ждати,
 Доки він збуде усіх...—
 Спіть, кому хочеться спати!

ХМАРИ.

Хмари білесенькі, ніжні, легесенькі
 Ледві плывуть
 Ось розриваються, в купи збиваються,
 Грають, ростуть.

В сивій золотистого проміння чистого,
 Наче живі,
 Срізь лагіднесьенько тчуться тонесенько
 Взорці нові.
 В краю широкому, небі високому
 Вільно гулять,
 Дива блискучого, сонця пекучого
 Світ затулять.
 Вітри буйнесьенькі хмари легесенькі
 Геть понесуть,—
 Ім байдужісенько: однаковісенько
 В небі плывуть!
 Щастя не знаючи, лиха не маючи,
 Без боротьби
 Завше тиняються, з ворогом граються
 Хмари-раби.
 Ім байдужісенько, бо нічогоісенько
 Хмарам не жаль:
 Вічно гулятимуть, вічно не знатимуть,
 Що то печаль!
 З ними блукатиме, волі шукатиме
 Дума моя,—
 Землю покинув би, так і полинув би
 З хмарами я.

У негоду.

Вітер хмари в гурт зганяє,
 Вже останній промінь згас;
 Сивий шум вкриває море,
 В човна бризкає до нас.
 Хвиля плеще, хвиля грає,
 Щогли жалібно тріщать,—
 Та невже ж, згсрнувши руки,
 Будем, друзі, потопать?

Нас безодня не злякає,—
 Хай лютує буревій!
 Ми до берега крутого
 Покеруєм човен свій.
 Там ще є у нас надія,—
 В морі ж нам загин усім;
 Час не жде! До суходолу,
 Браття, сміливо пливім!
 Переможемо й спочинем
 У теплі своїх осель,—
 Нум до бою! Гори-хвилі
 Нас і так несуть до скель!

В степу ніччу.

За хмарами хмари в блакиті незмірній
 Без апины, без цілі плывуть в далині,
 А думи снуються в душі тій зневіреній,
 Мов камінем, серденько давлять міні.
 Ось місяць виходить, за хмари ховається,
 Десь блимнула зірка, і знову пітьма!
 І степ мовчазний навкруги розстилається,
 Кінця йому й краю, здається, нема!
 Таким себе бачиш самітним, покинутим,
 Таке все величне кругом, мовчазне,
 І небо оце, мов шатром перекинутим,
 Так міцно покрило і давить мене.
 Простору багато, та де він? Дорогою
 Немов невидющій я ледві іду,
 А серце тріпоче, повите трівогою,
 І так чогось палко і жадібно жду!
 Далеко-далеко багаття видніється,
 Тихесенько-тихо десь перепел б'є...
 Коли ж отой сум навсний мій розвіється,
 Що серденько тисне недуже моє?

МИРОСЛАВ КАПІЙ.

Род. 1888 р.

Перша поезія Капія була друкована в „Світлі“ в 1906 р. Потім поезії його друковались в „Бжолі“, „Розвазі“, „Терновому Вінку“. Писати він почав ще в гімназії, переважно на патріотичні теми. Переклав де-що з Лермонтова. Мирослав Капій народився 5 мая 1888 р. в с. Коцюбинцях Гусятинського пов. в Галичині, де його батько був тоді учителем. Вчився спочатку в народній школі в с. Іванівці, а потім в українській гімназії в Тернополі. Тепер живе на селі у батька.

ПРИЙДИ ДО МЕНЕ.

Прийди до мене,
Як світ потоне в тихому дріманні,
Як місяць ясний зійде по-над гаєм,
Прийди до мене...
Я ждав тебе...
Ах, ще давно колись, давно,
Коли у снах леліла наді мною,
Я ждав тебе...
У звуках пісні мами
Я чув твій голос тихий, сумовитий,
Солодкий, ніжний, мов журбою вкритий...
У звуках пісні мами...
Часами в тихі ночі
Ти злоті сні на мене насилала,
Лелійну пісеньку міні співала...
Часами в тихі ночі...
Часом в зневіри хвилі,
Коли душа ломилась під терпінням,
Ти впасти не дала, була моїм спасінням...
Часом в зневіри хвилі...

Тоді, як жаль спадав,
До мене в серце смутку йшла година,
На ясний шлях вела мене сама єдина...
Тоді, як жаль спадав.

Та я згубив тебе на шляху,
Шляху життя, на цім падолі,
Серед турбот важких недолі...
Я загубив тебе на шляху...
Гей, чи прийдеш до мене,
Щоб ті рани вмить, котрі життя зробило?
Щоб тугу розігнать, котрою серце вкрилось?

Гей, чи прийдеш до мене?
Чи знов міні ти скажеш:
— „Глянь, там далеко сяє світ зоряний,
Іди до його, тут бо ніч—темява“.
Чи знов міні ти скажеш?..

Прийди до мене,
Як світ потоне в тихому дріманні,
Як місяць срібний зійде по-над гаєм,
Прийди до мене...

З СИНІХ ГІР.

Гори любі та високі,
Ген дримаєте у далі,
І ніколи, гори любі,
Не зазнали ще печалі.

Не зазнали що то смуток,
Що журба і людське горе,
Гей, привільно у вас, гарно,
Нічку сяють ясні зорі;

У високих верховинах
Срібний місяць світлом грає,
Горда сосна та ялиця
Аж до неба досягає.

В ясні ночі звук трембіти
Полонинами лунає,
Пан цих гір, ведмідь старезний,
По-між дебрями блукає.

Гори, гори, ви високі
Ген дримаєте у далі,
І ніколи, гори любі,
Не зазнали ви печалі...

* *

Росцвілися квітки по широких лугах,
Світ вбирається пишно красою,
Роздалися пісні у дрімучих садах,—
Це природа радіє весною...
Всюди рай— із вирею пташнина поверта,
Давіньким гомоном гаї сповняє,
Тільки там на селі, у тих білих хатках
Чогось тихо—мов все ще дримає.
Тільки там, тільки там, у тих білих хатках
Чогось сумно, не чути весілля,
Лиш часом пронесесь тихий плач, люд-
ський стон,
Та понуре болюче квиління.
Тільки там, тільки там не співають пісень,
Не втішаються цєю красою,
Люд, мов мари, снуєсь, свою долю кляне
І вмивається гірко сльозою.

* *

Я гадав, що по днях,
Днях недолі, журби
Усміхнуться міні
Хвилі щастя, весни.

Я гадав, що колись
Прийде доля моя,
Оживуть мрії-сні...
Та надія пуста.

Ой, даремно я ждав
І надіявся я,—
Хоч весна розцвілась,
Мого щастя нема...

Весною.

Росцвілася вже калина,
Росцвілась лелія біла,
Світ вбираєсь, мов діачна
У танок, або весілля...
Рай, іділля!..

Ллється пісня, ллється гожа,
Росягаєсь гомін в гаю...
Тільки в мене серце хворе
І не бачить цього раю...
Вьяне з жалю!..

З циклю „Ізраїль”:

(Фрагмент)

Над бистрими хвилями Тигру,
Зібрались у чорній печалі...
Над ними вітає лиш смуток...
І тихо ведуть свої жалі.
Зібрались мужі Ізраїля,
Й жінки, і старії, і діти,
І кожне голодне і босе,
І кожне дрижить неодице.
Бля ніг їх бурхлива хвиля
Об скелі вдаряє, пічнється,
То стихне, то знов ураганом

Реве та лютує-казиться.
 Зібрались в делекій чужині,
 Щоби помолитись до Ягве,
 Сказать йому всі свої жалі,
 Сказать, чого серце їх прагне.
 Мовчать і у смутку німому
 На захід свій зір посилають,
 Де кедрі на збоччах Лівану
 У небо корони здімають.
 Колись там щасливо жилося
 На рідному тихому полі,
 Не знали ворожих кайданів,
 Не знали життя у неволі.
 В широких, зелених лавадах
 Стари овець випасали,
 До Ягве свого молились,
 І тихо їм дні проминали.
 А нині ті ниви широкі,
 Що пишно росцвілились красою,
 Нещасних синів Ізраїля,
 Червоною вмились кервою.
 А нині наїздців потуга
 Той храм, що діди будували,
 Той храм, тую їхню гординю
 До нащадку геть зруйнували.
 І мовчки у горю тяжкому
 На землю в роспуці клякають
 Й, мов діти над ньеньки труною,
 Ридають, ридають, ридають...
 Мов вихор, що рветься нещадно,
 Пронісся той плач їх у далі
 Й зліявся у пісню роспуки
 Із гомоном бистрої хвилі...
 —О, Ягве! народу свого ти
 Не кинеш, не кинеш, в недолі...
 Так молим, тебе, так благаєм
 Ми, вбогі, зрабовані, хворі:
 О, Ягве! ізглянься над нами!

Ти бачиш ці сльози, це горе,
 Ти бачиш ці муки, страждання...
 О, Ягве! твій люд у неволі...
 Як з краю колись фараонів
 Ти вивів народ свій обраний,
 Так нині—ми віримо широко—
 Розібьеш ти наші кадани...
 І плачуть старі, немов діти,
 І землю чужую цілують,
 І слухають голосу Ягве...
 Та голосу цього не чують...
 Бля ніг їх лиш води піняться,
 Піняться і гинуть у далі,
 Несуть із собою у море
 Їх сльози, їх плач і їх жалі...

.....
 Над бистрими хвилями Тигру
 Зібрались у чорній печалі...
 Над ними вітає лиш смуток...
 І тихо ведуть свої жалі.

Не питайте.

Не питайте мене,
 Чого серце болить,
 Чого плачу я все,
 Сумно пісня дзвенить.

Не питайте мене, -
 Чом у юності днів
 Я зів'янув, змарнів,—
 Не питайте мене...

Ви щасливі усі—
 У вас доля віта,
 А у мене її,
 Тії долі, нема...

Михайло Іванович Жук.

Род. 1883 р.

Родився в місяці вересні (сентябрі) 1883 р. в містечку Каховці (Тавричеської губ., Дніпровського повіту), де прожив до 13 років життя. Батько його був робітник—маляр... Михайло Жук, приїхавши в Київ, поступив в художню школу Мурашка і разом почав учитись грати на скрипці, але, за браком часу, скрипка лишилася на другому пляні. Потім він, за порадою художника Л. М. Ковалевського, поїхав до Краківської Академії, де вчився чотири роки у професорів: Мегофера (рисунок) і Виспянського (декораційно-релігійного малярства). В 1902 р. він одержав першу срібну медаль і грошову нагороду рядову; в 1903 р.—знов медаль і нагороду. В 1904 р. повернувся до Києва і урядив виставу своїх малюнків, але вона поспіху не мала. В 1905 р. він поїхав до Чернигова і поступив учителем рисунку—спочатку в приватну жіночу гімназію, а потім в мужську духовну школу і професійну жіночу єврейську школу. Перше оповідання Жука—„Міні казали: Ще молодий!“ було надруковане в „Літер.-Наук. Вістнику“ 1906 р. Потім його вірші і оповідання друковалися в „Л.-Н. Вістнику“, в „Вуковині“, в „Молодій Україні“ (додаток до „Рідного Краю“), в „Розвазі“ (т. 2) і инш. В 1908 видав окремо казочку „Ох“.

Чом я не сон?

Чому я не сон?—
Бо тоді твої очі
Тільки б я цілував серед ночі.
І чому я не сон?—
До твоєї уяви
Я би кинув картини яскраві.

Змалював би тобі
Невідомі краї;
Заспівав би пісні,
Кращі думи мої.
Насадив би сади,
Хмари з неба прогнав,
А стежки, всі стежки
Я б у зорі заткав.

Змалював би тобі
 Найгарніший куток,
 Де сміються квітки,
 Де говорить струмок.
 Умивала б тебе
 З неба чиста роса;
 Доглядала б тебе
 Сонця ясна краса.

Змалював би тобі
 Рід людський не такий,
 Не голодний, дрібний,—
 А щасливий, міцний.
 Змалював би тобі
 Ясний день, день весни,
 І була б ти на мить
 Так щаслива у сні.

І чому я не сон?—
 Бо тоді твої очі
 Тільки б я цілував серед ночі!

Я КОХАЮ ТЕБЕ.

Я кохаю тебе,
 Але висловить це я не змію словами,
 Бо не скаже ніхто,
 Де стрічається щира діяльність із снами.
 Бо хто скаже міні,
 Що віщує грізне і розбурхане море?
 Не вгадає ніхто,
 Що спинаючись білая хвиля говорить.
 Я кохаю тебе.
 Не за постать твою, так принадно врод-
 ливу,
 Не за музику слів,—
 А за мрію свою, як той сон, пологливу.
 Я цілую тебе
 Не в уста, що так повні живого кохання:
 Я лиш світ ясний пью,
 Я лиш з Богом великим шукаю єднання.
 Я кохаю тебе.
 І в очищі, як в зорі, вглядаюся пильно;
 Я люблю, що душа
 В такі хвили до лету здіймається вільно.

Я в безодню зиниць,
 Як рибалка, кидаю „на щастя“ питання.
 Я тремчу, я боюсь!..
 Лиш люблю такі хвили страшні сподівання.

Щодня я про тебе співаю,
 Як пташка весною мала,
 І мабуть тоді я замовкну,
 Коли заморозить зима.

Щодня я про тебе співаю,—
 Ти ж хочеш забути мене;
 Лиш я не забуду, кохаю,
 Як небо погідне, тебе.

Щодня я з душі виливаю
 Ті муки що ти завдала;
 Та мабуть тih мук там без краю,
 В тіх місці, де ти прироста.

Твій образ, мов демон могутній,
 Жахає і вабить мене;
 Тоді його певне забуду,
 Коли моє серце засне.

КОРОЛЕВА.

Запахні рожі, квіти любови, красноро-
 жеві,
 Вони так схожі, ой, дуже схожі до коро-
 леві!

Квіти любови, запахні рожі,
 До королеви душі моєї ви дуже схожі!
 Блискучі зорі, квіти любови, очі огнисті,
 Ви балакучі, хто вас відчує, ви променисті!
 Блискучі зорі... О, милий Боже!

Це ж її очі, це їх безодня, як вони схожі!
 Рожева хмарко; весняна хмарко, яка ти
 красна!
 Рожева мрія про тебе, серце, така лиш
 ясна.

Рожева хмарка... О, милий Боже!
 Це ж її образ, це ж моя мрія,—як вони
 схожі!

Струнка тополя за крильми вітру стан
свій скиляє,
А вітер жвавий красну тополю знай
обіймає!
Струнка тополя... О, милий Боже!
Це ж її рухи, о, я їх знаю... Як вони схожі!

*
*
*

Стогне вітер. Плаче дощик
Дрібненько, дрібненько.
Кажуть квіти: „Ми конаєм!“—
Тихенько, тихенько.
Стогне вітер. Плачуть квіти:
— „Ой, мамо!.. Ой, леле!
Чому доля, злая доля
В болото нас стеле?“
Стогне листя, все зелене:
— „Конаєм, конаєм!..
За що, вітре, за що, буйний?
Скажи нам—благаєм.“
Стогне вітер, каже буйний:
— „Караю, караю!“
— „За що, вітре, за що любий?“
— „Не знаю, не знаю!..
І стинає, як косою,
Стинає, стинає...
Тільки хиара, тільки темна,
Схилившись, ридає.

До України.

Міні не жаль покинути цей світ,
Міні не жаль, що я весни не вбачу,
Я за тобою тільки плачу,
Міні тебе лиш жаль.

Нащо квітки, коли нема тебе?
Нащо пісні, кому їх заспіваю?
Ви всі чужі, я вас не знаю!..
Міні тебе лиш жаль.

Забуть тебе—для мене вище сил,
Покинути—це рай згубити ясний,
Рай одинокий, рай прекрасний,—
Міні тебе лиш жаль.

Міні не жаль, що так марніють дні,
Що так тікають ночі безпросвітні;
Не жаль, що люди непривітні!..
Міні тебе лиш жаль.

Я не боюсь, що рани є страшні,
Що є отрута, котра мене звьялить,
Огонь, що душу мою спалить,—
Міні тебе лиш жаль.

Коли поб'є мене фортуна зла,
Коли і руки, й крила мої звяже,—
Тоді остання гадка скаже:
Міні тебе лиш жаль!

НИКАНОР ОНАЦЬКИЙ.

Род. 1874 р.

Син козака-хлібороба, родився 28 грудня 1874 року в Хоменковому хуторі, Гадяцького повіту, в Полтавщині. Вчився в сільській школі, а потім в Гадячі в повітовій. Скінчивши повітову школу, хотів вчитись малярства, до якого мав хист, та брак грошей примусив його лишити цю думку і, тільки проблукавши 10 літ по світу, перебувавши по всяких службах, зміг здійснити свою мрію і поступити зразу в „Строгановське училище технічного рисування“ в Москві, а потім в одеське „художественне училище“, яке й скінчив 1905 р. Того ж року Онацький поступив був в Академію художеств“, та не скінчив її через брак грошей, і поступив учителем рисування в лебединську мужеську гімназію, де служе й зараз. Писати Онацький почав ще змалку, але вперше його поезії були надруковані в 1906 році в „Рідному Краї“. Потім його твори друкувалися в „Розвазі“, „Терновому Вінку“, в збірнику „З Неволі“ і „Рідному Краї“.

О С І Н Ь.

Листя жовте, листя вяле
Опадає, шелестить,
Вітер лютий, вітер буйний
То голосить, то свистить.

Ліс спустілий, ліс змарнілий
Замираючи шумить,
Хмари чорні, хмари тяжкі
Оповили всю блакить.
Птаство вільне, птаство бистре
В вирій на зіму летить,

В полі чистім, в полі дикім
 Гайвороння лиш кричить.
 Пугач хиурій, пугач хижий
 Не вгаваючи гука,—
 Криком віщим, криком гучним
 Сум глибокий виклика.

С и ч і.

У темному лісі, над яром вночі,
 Із гайв сусідніх злетілись сичі,
 Щоб раду загальну про тебе зробить,
 Як сонце яскраве на небі вгасить
 І царство темноти усюди наставить,—
 Царем кого-небудь із себе ж поставить.
 Шановне зібрання довгенько гуло,
 Ладу ж в тім зібранні зовсім не було,—
 Не диво: безладдя й між людьми бува,
 Як клоччам набита у їх голова,
 В сичів же й подавно! Хто ліз в чичевницю,
 Хто линув в горох, а хто плів небиллицю.
 Неможна було розібрати ніяк,
 Де умний балака, де просто глупак.
 На щастя безглуздох, лісових сичів
 Промовець відомий якійсь прилетів.
 Усівсь цей добродій на гілку дубову,
 Поважно почав він таку промову:
 — „Вельможні, високі й шановні пани,
 Ви темної ночі славутні сини!
 Огидлеє сонце мішає нам жить:
 Промінням блискучим нам очі сліпить,
 В дуплі заставляє сидіти весь день
 Та слухать про сонце усяких пісень.
 Обридли й огидли вони для ушей,
 Нам треба ловити пташок та мишей,—
 Нам треба клятущее сонце вгасить,
 Бо тільки в темноті можливо нам жить“.
 Промовець ще б довго балакав вночі,
 Аж гульк—розлетілись по дуплах сичі:
 Бо небо на сході світанням палало,
 Проміння яскраве на хмарах заграло,
 Все птаство лісове проснулось кругом
 І східнеє сонце вітало гуртом.

* *

Хотів би тебе я не знати, забути,
 Так сили забути нема;
 Хотів би я серцем на віки заснути,
 Так будиш його ти сама...
 Розбитеє серце! Нащо спалахнуло,
 У грудях затлілось огнем?
 Забуті надії мої сколихнуло
 І жеврієш з кожним ти днем?
 Засни же ти, серце пошарпане, хворе,
 Кам'яним на віки ти будь:
 Не щастя знайду я в коханні, а горе,—
 Так годі ж! Кохання забудь!

КОВАЛЕВА ПІСНЯ.

Біля гаю в селі,
 На високім шпилі
 Молоденький коваль кузню має,
 В ній працює що-день
 І веселих пісень
 Він бадьоро і гучно співає:
 „Я коваль—робітник,
 Працювати привик
 І роботу свою поважаю!“
 Стук—грюк,
 Грюк—стук!
 „Я роботу свою поважаю!
 Уночі я свічу,
 Молотком стукочу
 І цим стуком людей розбуджаю!“
 Стук—грюк,
 Грюк—стук!
 „Я цим стуком людей розбуджаю!
 Огонь в кузні горить,
 Жвава праця кипить
 І до праці усіх зазиваю!
 Стук—грюк,
 Грюк—стук!
 „Я до праці усіх зазиваю!
 До зорі ще встаю,

Сталь, залізо кую,
Та веселих пісень я співаю!...

Стук—грюк,
Грюк—стук!

„Ще й веселих пісень я співаю!
„В цих піснях я зову
Кувать долю нову,
Робітницькую, кращую долю!

Стук—грюк,
Грюк—стук!

„Працівницькую, кращую долю!
„Нову долю кувать
Та гуртом добувають...

.....
Стук—грюк,
Грюк—стук!

.....
„Хай цю пісню ясну
І гучну, й голосну
Буйний вітер усюди розвіє!
По широких степах,
По зелених лісах,
У робітнях і хатах розвіє!
Хай усюди луна,
Бо безсмертна вона!“

ОРЕЛ.

Вже пізня вечірня година була,
Як бачив в степу я сумного орла:
Край битого шляху сидів на могилі,
Пошарпані крила свої оглядав
І пір'я пом'яте на їх поправляв,—
Та марно, бо стали вони вже безсилі.
Про силу колишню орел спогадав,
Як вільно, одважно усюди літав,
Як крила носили його у блакиті
І вдаром могутнім кресали огні,—
Тепер волоклись по землі і в багні,
Тим вітром та вихром шаленим роз-
биті.

Безсило і сумно орел клекотів,
Нікчемною землю покинуть хотів,
Зібрать силкувався останню силу!
Щоб в небо безкрає полинуть уп'ять,—
Даремно! Безсило піднявшись на п'ядь,
Він немічно падав на тую ж могилу.
І сльози з очей покотились гіркі...
Прохання останні і ширі, й палкі
У праведне небо орел засилає:
Пропашую силу прохає послать,
Колишню волю йому дарувать,
Розбиті крила ціллити благає.
Даремно! Орел помирав в самоті,
А небо мовчало

Іван Іванович Огієнко.

Род. 1882 р.

Іван Огієнко, син селянина, народився в містечку Брусиліві Радомиського повіту в Київщині. Вчився спочатку в приходській, а потім в київській воєнно-фельдшерській школі; скінчивши її, три роки служив фельдшером у київському шпиталі. В 1903 р. зложив іспит на „атестат зрілости“ і поступив в київський університет на историко-філологічний факультет. Поезії почав писати ще в приходській школі, але спочатку писав по російськи. Перша українська поезія Огієнка—„Не питай“—була надрукована в „Громадській Думі“ в 1906 р. Потім поезії його друковано в „Новій Громаді“, „Розвазі“, „Терновому Вінку“. Крім поезій, Огієнко пише й прозові наукові й публіцистичні статті, де-які в їх друковалися в „Раді“ (Українська граматична література. Є окрема одбитка), в „Записках Наук. тов. ім. Шевченка“ (Огляд історії українського язикознавства), в „Записках Укр. Наук. Тов. в Києві (Історія української граматичної термінології). Де-які вірші й статті він підписував псевдонімом Іван Рутька.

* * *

Життя голодне, одиноке,
І праця каторжна без впину...
Та сяє полум'ям надія:
Відняк працює на хатину...
Чого блукає він марою,
Живим лягає в домовину?—

Не варто чеврїть без надїї:
Огонь спалив йому хатину...
Я щастя ждав. На працю чесну
Поклав свої останні сили...
Була надія, але люди
Її безжалісно розбили...

Я квітку барвисту в садку посадив,
Кохав її ширю, як неньці, годив.
Та заздро сміялися люди:
 Чия вона буде?...

Тобі я все серце, всю душу оддав,
Дружиною мати кохану гадав...
Та заздро сміялися люди:
 Чи так воно буде?..

НЕ ПИТАЙ.

Не питай, чого в мене заплакані очі,
Чого завжди тікаю я в гай
Та блукаю по темних лісах до півночі,
 Не питай, не питай!...

Не питай!.. Хоч і палко тебе я кохаю
І до віку кохатиму, миле дитя,
Але знай,—тільки рідному краю
Я оддам своє вільне життя...

Ти ніколи не виїла заглянути в душу,
Так заглянути в неї до самого дна,
Щоб дізнати, чого завжди сумує вона,
 Чого часто я плакати мушу...

Рідний край раз-у-раз мене кличе до праці,
Його пута важкі в мене завжди в очах...
Треба дати допомогу сліпцю-небораці,
 Поки він не зачах!

Ось ходімо в село, там побачимо горе,
Та таке, що ніколи й не снилось тобі...
Якби сльози села, що проліті в журбі,
Та злилися в одно—було б справжнє
 море...

.....

Подивися на все, й коли любиш ти брата,
Коли ще не забула ти рідне село,—
 То й тобі ця обідрана хата
 Сумом вкряє веселе чоло...

Коли гляну кругом по селу—тільки й
 бачу,—
Зневажається рідний наш край...
...Не питай же мене, чого часто я плачу,
 Чого завжди сумний... Не питай!..

СТАРА Я, БЕЗСИЛА.

Стара я, безсила... Мозолясті руки
Вже більше не служать міні...
За вік удовиний натерпілась муки,
Не бачила щастя і в сні...
 Скоріше б могила!
 Стара я, безсила...

Стара я, безсила... Притулку немає,
Живи Христа-ради в людей...
Осліпла од сліз я, та горе безкрає
Не вирву з болючих грудей...
 А в мене були
 Сини-соколи...

Стара я, безсила... Була в мене хата,
Була в мене втіха—сини.
Поліпшити долю голодного брата
Найбільше бажали вони...
 Гарячі були,
 Кохані орли!..

Стара я, безсила... Синів виглядала,
Сама помираю тепер...
Одного... ворожая куля поклала...
А другий... в тюрмі десь помер...
 Скоріше б могила!
 Стара я, безсила...

МОГУТНІЙ ОРЕЛ.

У клітці дубовій, в кайдани закутий,
Могутній орел умирає,
Вмирає в неволі, братами забутий,
Кінця його мукам немає...

То жалібно стогне, то гірко він плаче,
За дітьми мов бідная мати,
То крила розсправить, на волі неначе,
І б'ється об товсті грати...

А люди регочуть, що-дня і що-ночі
Вставляють ще товщі грати,
Скубують з його пір'я, виколують очі,
Щоб мусив скоріше сконати...

Все терпить безщасний, і жде, не дідеться,
Коли вже порвуться кайдани,
Потрошаться грати, неволя минеться
І вільним, могутнім він стане...

МОЇ ПІСНІ.

Невеселі, сумні
Мої щирі пісні,
Стогін серця—пісень моїх звуки,
І не мрії ясні,
В їх ридують одні
Тільки співи гнітючої муки...
Моя пісня чутка,
Мов бандура гудка,—
Одгукнеться на все вона тихо,—
Чи недоля тяжка
Бідолаху спітка,
Чи печучеє горе, чи лихо...
Моя пісня луна,
Мов од вітру струна,
Або віти легенькі неначе...
Виграває вона
Невесела, сумна,—
Про неволю все плаче та плаче...

Все падає листя.

Мов листя сухе, рік за роком
Спадає, зникає і в безвість летить...
Побачити б щастя одним тільки оком,
Пожити б бажалось одну тільки мить!..
Вмираю—не живши, один, наче в полі...
Кричав би—немає і голосу, й слів...
Ти дав міні, Боже, завзяття доволі,
Та щастя, мабуть, пожалів...
Міцні мої руки, укоханій праці
Оддав би снагу всю, думки й почуття...
Хто стежку покаже сліпцю-небораці,
Де знайде поради сирітське дитя?..

З юнака палкого зосталось лиш тіло...
Втомився, в життєвій негоді я, змок...
Од муки неспинної серце зотліло,
І мозок згорів од пекучих думок...
Все падає листя, і дерево голе
Стремітимо хутко в зімовому сні...
Сирітська доле, гнітучая доле,
Хоча б на хвилину всміхнулась міні!..

Давно це було!.. Тоді горе та лихо
Не снилися навіть у сні,
І сонечко сяло так весело, стиха,
Здавалось—тільки міні,
І тільки на мене дивилися з неба
Вечірній зорі в вікно...
...Прошло, наче сон, й споминати б не
треба,—

Давно це було, так давно!..
Я чув тоді пісню; співала раз мати
В кінці промайнутого марно життя,
Що мусить, не бачивши щастя, вмирати
І кидати палко кохане дитя...
...Спів лився то стиха, помалу,
То ширивсь, бурхливо, мов море,
І сльози, чистіші кришталю,
Топили гнітючеє горе...

Я слухав і млів, цілував її руки,
Здавалось на небі, в раю був неначе...
То дивная пісня була... її звуки
Запали глибоко у серце дитяче...
Давно це було, і давно все забуто,
Недоля зосталась міні,
І певне гнітючеє лихо та пута
Лежатимуть в мене й в труні...
І пісню забуду... Але райській звуки
Ще й досі я чую собі на біду...
Блукаю по світу, терплю завжди муки,
Шукаю ту пісню, й ніяк не знайду...

Handwritten signature

СИДИР ТВЕРДОХЛІБ.

Род. 1886.

Твердохліб походить з козацького роду, що переселився з України в Галичину. Родився поет 9 мая 1886 р. в Бережанах, в Галичині. Вчився в дрогбичській народній школі, а потім в ярославській гімназії. Скінчивши гімназію, поступив в львівський університет, де брав участь в боротьбі на український університет; потім вчився в віденському університеті. Тепер живе у Львові, готується до вчительського іспиту й займається літературною працею. Вперше твори Твердохліба були надруковані в „Сьвіті“ в 1906 р. Потім твори його друкувались в „Буковині“, „Розвазі“, в виданнях „Молодої Музи“, юбілейному альманасі віденської „Січі“ і инш. 1908 р. видавництво „Молода Муза“ видало збірник поезій Твердохліба п. н. „В сьвічаці плеса“. Твердохліб переклав на німецьку мову Шевченкових „Гайдамаків“, на польську—деякі Олесеви поезії, де-які новели М. Яцкова. На українську мову переклав поему Словацького „Батько зачумлених“ і „В Швейцарії“...

НОСТУРНО.

На сонні ниви, на левади
Місяць сріблїстї лє каскади,
Сиплє брилїантїв срібні рої
На польні рожї і пової.
На яснї ниви, на левади,
Леготом ельфїв мчать громади,
Ловлять розсипанї брилїанти,
Сльози тремтїучї-адаманти.

Ловлять розсипанї брилїанти,
Сльози тремтїучї-адаманти,
Линуть зі скарбами на гори,
У зачарованї комори,
У зачарованї комори.
Ельфи кріз соннї мчать простори,
Носять ті сльози, що упали
В днину на свїті й сріблом стали...
Погаснуть зорї—на розсвіттїю
Вийде людина у лахміттїю,

Перехреститься, не орати,
Скибу сльозами полизати.

За жемчугом зі сконом днини
Ельфів громада в світ полине,
На золотисті візьме вози
Дорогі перли—людські сльози...

ЦАРІВНА ІРІС.

Царівна Іріс по млах похожає,
Райдугу злоту на світ напинає...
Кладе на хмари дрібненькі алмази,
Жар-аметисти, рубіни, топази.
Кожна хмаринка брилліянтами грає,
Царівна Іріс по млах похожає.
Луком фонтану жемчужить хмарини,
Міниться небо при заході синє...
Останьсь між нами, царівно фонтану!
Великі сонця погасли. Останнє
Скане за хвилю... І счиниться темно!..
Осяй, царівно, печаль нашу земну!
А хоч не сцілиш ні одної рани,
Царівно Іріс, з людьми хай остане
Твій промінь ясний!
.

ПЕРЕД СХОДОМ СОНЦЯ.

—Мамо! ти говориш, що в день,
В якому я народився,
В білих коронах вишень
Весняний чар золотився,
Дзвінко лящав соловій,
Усе сміялось, а сонце
Брилліянтів сипало рій
В світлицю, в наше віконце?...
Чому ж, о матінко, тепер
На дворі дощ і хуртовина,
Чом солов'їний спів умер?..
Ой, мамо, ніч на твого сина
Так жалісно вікном глядить,
Ніч сумно дивиться на мене,
Над ліжком хилиться і зрить,

І плаче, плаче, нене!
—Не бійся, сину, плачу,
Це дощ струмками так ллється!..
У ранці в хмарі дощу
Веселка розвіється!..
Тепер засни—за часок
Буде і сонце, і день—
А я піду у садок,
Нарву тобі ярих вишень...
.
Хвора дитина стихла, заснула,
Погас каганчик, а з кімнати
Тихеньким кроком вийшла мати,
Аби дитина не почувала...
А за годину й за часинку
Зарожевіло за вікном,
Приходить мати, кличе: синку!
А він, синок... спить вічним сном.

ЖОВНЯРСЬКІ ПОХОРОНИ.

Ой, не дзвонять, не задзвонять в церкві
дзвони,
Йдуть жовнярські, йдуть жовнярські по-
хорони.
Напереді, рівним кроком, йдуть жовняри,
А за ними поволеньки сунуть мари...
Ой, не дзвонять, не задзвонять в церкві
дзвони,
Йдуть жовнярські, йдуть жовнярські по-
хорони.
„Є на трумні, білім трумні, гвер і чако,
Ой, по тобі, Івасуню, тільки й знаку...
Напереді йдуть жовняри в рівнім гліді,
Ой, по тобі, Івасуню, тільки й сліду...
Напереді грають сумно музиченькі,
Ой, який же ти, Івасю мій, бліденький!..
Не співають, не співають антифони,
Йдуть жовнярські, йдуть жовнярські по-
хорони.
На лафеті од гармати біле трумно—
І нема кому співати. Дуже сумно...
І не дзвонять, не задзвонять в церкві
дзвони.

Йдуть жовнярські, йдуть жовнярські по-
хорони.

„Поклоніться добрим людям в селі, мамо,
Та й скажіть, що Івасуня вклала в яму...
Роскажіть, що Івасеві труби грали...
Твому серцю, мамо, жалю завдавали!..
Поклоніться і до Марти!.. Ворон криче,
Тут по буйній головонці вітер плаче...“
Не співають, не співають антифони,
Йдуть жовнярські, йдуть жовнярські по-
хорони.

На лафеті од гармати біле трумно,
І нема кому співати. Дуже сумно...
І не дзвонять, не задзвонять в церкві
дзвони,

Йдуть жовнярські—Івасеві похорони...

В СВИЧАДІ ПЛЕСА.

Йдуть круги од берегів,
На глибінь ринуть, ринуть,
Встає, то тихне гнів кругів,
Зриваються, то гинуть...
Од скель землі іде півкруг
І ропіт хвиль рокоче—
Чи плесо йде, чи скеля в рух,
Чи твань морочить очі?
Змінчиві людські думи йдуть,
Душа думками грає—
І мруть, і йдуть, і йдуть, і мруть,
І щлі в їх немає!..

ЩЕДРИВКА.

Слихом чувати, видом видати,
Стане Христос нам на обороні,
Ходить по світі правди навчати!

Ісусе, царю в терен-короні,
Дай Україні добру пораду,
Внеси над нею білі долоні!
Чи тобі вишні жар-винограду
Замержали брови невішні,
Сніженій шаті дали принаду?..
Січень не вродить ягоди з вишні,
В Еспаноградї взяли на вина
Жар-винограду грона препишні.
Є у короні гостра тернина,
Що виростала в горах Лівану,
Скрань поранила Божого Сина...
Летіла меча з Дунай-лиману,
Білими крильми скрані отерла,
Ваяла на пір'я багор-приману.
Орли летіли з Дніпрова гирла,
Несли од моря срібного шуму,
Що самоцвіти, що біла перла.
Свят Сусе Христе! кинь гору суму,
Скажи нам, Сусе, тайну в недолі!
Чом неутішну думаєш думу?
Ой, орли, орли! сині соколи!
Галич займає сонце золотисте!—
Візьміть мій смуток, орли, на долі!
Візьмемо смуток, свят Сусе Христе,
А де словаем в тихій країні?
Куди до неї морями плисти?
—Зложіть мій смуток на Україні,—
Як до схід сонця стане зоріти,
Зійде на неї з звізд покоління.
Плач вам покаже, куди летіти,
Як забіліє в п'їтьмі дорога...
Ось вам од мене три заповіти:
Сьомий з рождених сум візьме Бога,
Виведе люд мій з дому неволі,
Сонних покличе голосом рога,
А наречеться—перший Сини Волі.
Щедрий вечір, добрий вечір!

Микола Григорович Філянський.

Родився в Полтавщині, в попівській сім'ї. Скінчив університет, тепер архітектором у Москві. В 1906 році видав у Москві перший том своїх ліричних поезій. Окрім того, кілька його поезій було надруковано в „Рідному Краї“...

* *

Всьому під сонцем—край один,
Всьому земному—тлін і тлін.
Хто розгада останній час,
З землі—хто жде, хто візьме нас?
І тим, що знали муки, труд—
Чи буде там небесний суд?
Нам не спитать висот німих...
Так пий же з чари чар земних,
В земних часах—земная воля,
Услава їх—земная доля.

* *

Того не вернеш, що минуло,
І поки щастя не заснуло—
На хвилях серця, хвилях дум
Лови його недбалий шум...
Лови услад нікчемний рай
І утлим серцем пам'ятай,
Що сповиває твій простор—
Небес таємний омофор...

Р а н к о м .

Я до схід сонця раннім рано
На лоно яснеє погляну

Під гай тихесенько піду,
До квіт вечірніх припаду.
І припаду і коли зможу—
Іх сон вечірній переможу,
Роси з холодного листа
Візьму на жадні уста.
І вдарить яснеє з над гаю,
Ланами сонними заграє
І буде світ надземних шат
Над ними жеврять і палать.
І будуть падать в пиші квіти
І діаманти й маргеріти,
Один за одним будуть линуть
І в поцілунках сонця гинуть...
І буде жаль міні в ту міть,
Що я—не капля з сонних віт,
Що я з туманами не злину,
Що в поцілунках я не згину...

* *

Знов, і знов весна... І знов вечірні квіти
В півночі з зорями тихенько гомонять,
І знову явори в долині шелестять
Росою першою повіті.
І голос літ моїх я чую над собою,
І в гай, мій рідний гай, я сам собі їду,
І там між сонних квіт, над сонною водою
І слухаю і жду.

Я знаю, дні мої пролинуть надо мною
 Пролинуть окликом вечірньої луни,
 А я все буду ждати і сумною порою
 Минулий кликати час колишньої весни.
 І буду часто я над сонною водою
 Зорі вечірньої з над гаю виглядати,
 І снам своїм нічим не кину щастя ждати,
 Аж поки не зіллюсь з їх ласкою земною.

В. Л. Б.

Сажая з думкою на згад
 Я яворів високих ряд;
 Нехай мене в далекі дні
 Згадають рідні мої,
 Нехай вітає гомін їх
 Під тінню яворів моїх.
 Мене не радив сонний шум
 Під ряд німих вечірніх дум,
 І ясний час німих ночей...
 Не розважав моїх очей...
 Нехай вони розважать їх
 Під тінню яворів моїх...
 Я на зорі веснініх літ
 Не пив роси з вечірніх квіт,
 За щастям гнатись пізно став
 І муки щастя не зазнав—
 Нехай вони зазнають їх
 Під тінню яворів моїх...
 І в час, як зійдуться вони,
 Під сонцем рідної весни,
 Й заллється гай піснями їх,
 Веселих, ясних, молодих,
 І стане щастям їх лунати—
 Я буду... Буду тут лежати,
 І буду слухати голос їх
 Під тінню яворів моїх...

Дм. Ів. Євґницькому.

Під гаєм кинутим, над сонною водою,
 Я йшов, сумуючи, тихенькою ходою,
 І думи сумні вітаючи вились,
 Під шелест рідних віт, де грався я колись.

І віти сонні нинісенько хилились
 Одна за одною з очей моїх ховались
 І тихо мліючи німів мій рідний лан,
 І думка з думкою аливалася в туман.
 Я тихо, тихо йшов... Між сонною травою,
 Вітрець легесенько гуляв передо мною
 Німою ласкою чоло мое вкривав
 І рідним голосом нудьгу мою вітав:
 О, сину, сину наш! під сумною годину
 Прийди, прибудь до нас, спочинь між нами,
 З чолом утомленим прийди—прилинь до
 нас,
 Спочинь, ріднесенький, спочинь в остан-
 ній раз.
 Ми дні колишні легесенько згадаем,
 І щастя рідному у бога ублагаем,
 Напоїм серденько вечірньою красою,
 Остудимо уста цілющою росою...
 Спочинь ріднесенький...Бо скоро буде час,
 З устами зблідлими ти прийдеш знов до
 нас,
 Та вже не чутимеш під листями діброви
 Ні сонця ясного, ні тихої розмови...

* * *

Я знов один, я знов один,
 Ніхто питать мене не стане,
 Ніхто питать мене не стане,
 Ніхто у душу не загляне—
 Я знов один...
 Як тихо хвиля серцем грає,
 Як манить погляд даль німая,
 Як веселить краса долини
 В той ясний час, як я один.
 Я ненароком згадку рушу
 І дзвін її несеться в душу,
 І краса—краса руїн
 В той ясний час, як я один.
 В яких малюнках гомін ночі
 Зірвать відмову з серця хоче,
 Як манить їх таємна тінь
 В той ясний час, як я один.

І голос той, що надо мною
Вітає горнею луною—
Як припада над серцем він
В той ясний час, як я один!

* * *

Спить ряд могил давно німих
Під тихим світом зорь сумних
І хвиль земних недбайлих шум.
Не збудить їх довічних дум.
Ім чуть, як чайка в ранній час
Над ними скигнуть раз-у-раз,
Як вільний вільному взамін
Несе вечірній сон руїн,
Як рокіт хвиль на хвилях грає,
Як лан вечірній замирає,
Як слава в сумному раю
Луну останню свою
На ранніх зорях викликає.
Ім чуть, а нам! Нам лоно літ
Давало ясний заповіт;
Давно зруйнованих останків
Ми не спитали спозаранку,
Не вміли серця їм оддати,
Іх дум тепер не розгадять...
Нам чайки окрик раннім рано
Над серцем згадкою не стане,
Не вразить в тихий час роси
Луна колишньої краси;
І марно лине поуз нас
Минулих літ минулий час.
Без дум, без жалю і без муки
Ми сонним варварам науки

Даєм могил за рядом ряд
І нам—не вернуть їх назад...
І прийде скоро, скоро час,
Нашадок наш спитає нас,
Хто нам зберіг останки літ,
Де днів давно минулих слід?
І на простор німий ми мовчки їм покажем,
І даль далекая нічого їм не скаже...
Ланів колишній час, України досвіт ранній,
Не викликав у нас ні згадки, ні бажання,
До нас не донеслась таємна їхня річ,
В пітьмі руїн німих зосталась серця міч.
Нам царство Скіфії нічого не сказало,
Останками руїн нам дум не занесло,
Біріллям, блекіттю минуле поросло,
Туманом півночі свій час запеленало.
Ми пісні рідної не зберегли в свій час,
На кволий серця жаль звели її до нас,
Нікчемним окликом вона між нами йде
Луни вечірньої з собою не веде.
На кін перенесли ми жарти та кохання,
Зразки нікчемнії забутою убрання
І раді й досі ми, що є в його базарі
Горілка, мед, гопак, та сині шаровари.
І тим, що згнули в зорі весінних літ
Хрестів поставити в свій час ми не зуміли,
Одна вечірня вітає їх могили,
Одна вечірня їх чує заповіт.
І вшук, наш дальній вшук, чий ясногор-
дий ум
Пролине піснею над лоном сонних дум,
Ланами рідними він пройде в ясний час,
Луни колишньої зачує сумний глас
І згадку тяжкою положить він на марі—
Синів України безкровною отару...

Григорій Овчарович Чупринка.

Род. 1879 р.

Чупринка, син козака, родився 15 листопада 1879 року в містечку Гоголеві, в Чернігівщині. Вчився спочатку в народній школі в Гоголеві, а потім в гімназії—в Києві і в Лубнях, але не скінчив її: „за громкое поведєніє“ його виключено. Повернувшись з гімназії додому, Чупринка багато читав, переважно поетичні твори, і під впливом цього почав і сам писати поезії—спочатку по російські, а потім, познайомившись з свідомими українцями у київській тюрмі і перенявшись їх думками, почав писати по українські. Вперше його поезії були надруковані в 1907 році у „Раді“ потім друковалися в „Розвазі“, „Терновому Вінку“, „Рідному Краї“, „Слові“ і инш. Тон його поезій здебільшого бадьорий, енергичний.

Батькові.

Батьку, постій! Головою понурою
Ти ще тепер не кивай,
Знай—лихолітньою грізною бурею
Я ще не стомлений в-край.
Хто не боровся з лихою годиною,
Щастя не знав в боротьбі,
Хай похоронної, хай лебединої
Пісні співає собі.
В мене ж не згасла ще сила могутня,
Хочу боротись ще, хочу я жить!

Кличе і жде мене доля славутня,
Хто ж мене має спинить?
Може, й мене ще з лихою отрутою
Щастя розбавлене жде,
Все ж таки знай, що з неправдою лютою
Син твій боротись іде!
Батьку! Як дуб віковий над долиною
В грізную буряну ніч, не хились,—
Може, хоч мрією, часом, хвилиною
Будем щасливі колись!..

Байда.

(Історична поема)

I.

До великої покарн,
 На распутті при дорозі,
 Судять Байду яничари
 В Золотім Галатській Розі.
 Суд скінчився.—Хлопці, гайда!—
 Мовив сам султан турецький:
 Люту смерть хай прийме Байда,
 Князь-отаман Вишневецький.
 Так скатуйте розбишаку,
 Щоб почула і забула
 Україна з переляку
 І дорогу до Стамбула.
 Хай почує вся отара
 Гайдамаків запоріжських,
 Що чекає й їх та кара
 На плацах золоторіжських!
 „Смерть йому!“—кати гукнули.
 Змовчав Байда перед горем,
 Тільки искри промайнули
 В грізнім погляді суворім...
 Тут взяли його наскоком
 Яничари злісні й грізні!
 Й почепили правим боком
 Та на гак товстий залізний.

II.

Гей, не гнись, могутня спино,
 Не зломись, моє ребро!—
 Ти прощай, прощай, Україно,
 Ти прощай, старий Дніпро!
 Хай же турок не вчуває,
 Як терплю я муки й глум.
 І старий козак співає,
 Розганяє біль і сум,
 Оддає він Богу дяку,
 Що досяг цього вінця,
 Що не знав ніколи ляку
 За Україну до кінця.
 До його тут кат нагнувся,
 Щоб надати більше мук,
 Байда хутко стріпонувся
 І вхопив од турка лук,

І тремтячими руками
 У султана навадалу
 По-над злісними катами
 Він пустив свою стрілу.
 Та пропав задармо замах,
 Бо в очах маріла мла
 І в руках в кривавих плямах
 Покованулася стріла!..
 Через три дні він скінчився,
 Як дійшов до серця крок,
 Та терплячим залишнвся
 Аж до смерти серед мук.
 А як турки прибірали
 В яму з кроку мертвяка,
 В ту сторінку позирали,
 Що вродила козака.

Пост.

Хоч нема в мене й шага,
 Так за те я завжди вільний!
 Я за гроші не слуга,
 Бо до їх я не прихильний.
 Хоч нема в мене рідні,
 Так рідна ж міні природа,
 Сестри єсть в мене одні—
 Щира муза та свобода.
 В бурі маю матір я,
 Степ квітчастий—то мій батько,
 Пісня вільная моя—
 Найулюблене дитятко.
 Я щасливий і один,
 Сам з собою в добрій згоді,—
 Я природи щирий син,
 В ній я дома і в господі.

Згадка.

Чарівнице моя!
 Як згадаєш мене
 Ти на милій, веселій отчині,
 Знай, що згадка твоя

Всю нудьгу прожене,
 Ту, що давить мене на чужині.
 Есть в серденьку в мене
 Відповідна струна,
 Та, що скута з обличчям ваблivism;
 Знай—при згадці здригне
 Так одрадно вона,
 Що на мить я зробилюся щасливим.

Ти далеко сама
 На Україні моїй,
 Але вірь цьому широкому слову,—
 Хоч тебе тут нема,
 В серці образ є твій—
 З ним веду я таємну розмову.

ПЕРЕД ОБРАЗОМ ХРИСТА.
 (Христі О. Алчевській)

Як тихо в кімнаті
 В завітчаній шаті
 На темній іконі
 В кривавій короні
 Христос головою поник.
 Неначе нудьгує,
 Що мучивсь він всує,
 Що зникло все праве,
 І свято криваве
 Справляє й тепер чоловік.
 Зворушує згадки
 Огонь од лампадки,
 Що світять тут люди,
 Про хвакел Іуди
 В густім Гефсіманським саду.
 Бо й досі ше люди
 Страдальців повсюди
 Шукають завзято
 На дикее свято
 В догідність людському суду.

* * *

Чоловіче, хочби жмінька
 Щастя враз тобі упало.
 Лиха ж, хай йому ковненька,
 Й без прохання есть чимало!

Та щоб шастя не такого,
 Як бажають кволі люди,
 А жагучого, палкого,
 Щоб наповнило нам груди.
 Гей, хоч мить, одну хвилину
 Та пожить би, як захочеш,
 А не так наполовину,
 Наче ждеш чого та сочии!

ПРАЦЯ ПОЕТА.

З піснею, з казкою, з словом, з молитвою,
 З рідною мовою—гострою бритвою
 Муза явилась моя.
 Струни сердечною кровью окроплені,
 Вільним жаданням акорди охоплені
 З нею носем ми в життя.
 Гнівом та сумом родина повитая,
 Кровью народня нива политая—
 Нашої праці простір.
 Що там не буде,—співатимем, гратимем,
 Широ на рідній землі працюватимем
 Вдовж і навколо, і вшир!..

ЗІМА.

Осьде вам, діти, вода й сухарі,
 Нуте ж мерщій до вечері!
 Хай собі вітер гуде в димарі,
 Віє і в вікна, і в двері.
 Хай завирюха мете за вікном,
 Снігом курнень обвіває,
 Землю оголену білим сукном
 Аж до весни укриває.
 Все перетерпимо: голод, нудьгу...
 Хай нас зима обмітає,
 Наша надія на долю другу
 Широ над нами вітає.
 Ті, що в будинках роскішних живуть,
 Нам не допоможуть в неволі;
 Ну та дарма! І сами пропливуть
 Хвилі нудьги та неволі.

* * *

Складай в торбину всі пожитки,
Давай мій латаний кожух,—

Піду, стара, на заробітки,
Поки голодний не опух.

Немає змоги тут терпіти,
Хоч ти візьми та й пропадай,—
Не так ще сам, як ти та діти...
Сідай та смерти виглядай.

Поки я мав ще трохи сили,
Як старець хліба не просив,
Тепер ту силу злидні ззіли
Та сам по людях розносив.

Але в таку лиху годину
Хоч через силу, а роби:
Живий не ляжеш в домовину,
Не будеш ситий од журби.

Неначе смерть, лиха година
Все й виглядає з-за плечей
Хоч там, хоч тут! Не все єдино?
Піду, аби з перед очей.

Н і ч.

Ходять хмари, ходять хвилі

На північнім небосхилі,
Чорні хмари непрозорі
Затулили ясні зорі;
Все заснуло в сірій млі,
Ніч царює на землі.

Чорні хмари—чорні мрії
Сплять десь глибоко надії
Сплять палкії поривання,

Та не сплять мої страждання!
Чорна нічка, заглуши
Всі страждання на душі.

РІДНИЙ КРАЙ.

Роскішний степ... Убогі села...
Це ти, мій краю чарівний?

Мій рідний край такий веселий,
Мій рідний край такий сумний!

Як часто я в своїх надіях
З тобою, краю мій, живу,
Бо вірю я—не тільки в мріях—
Ти будеш вільним наяву!...

Твої сини на всі дороги
Старцям вбогим пішли;
Давно чумацькі круторогі
Вони попродали воли.

Давно степи мої широкі
Вони задармо оддали,
Гаї ж роскішні і високі
Другі власники звели.

Нашадки прадідів дебелих
В ярмі ідуть твої сини!..
Мій рідний край такий веселий,
Мій рідний край такий сумний!

А все ж надійним вільним жаром
Твої сини вже роспеклись;
О, краю! Може незабаром
Ти будеш вільним, як колись.

Роскішний степ... Убогі села...
Це ти, мій краю чарівний?
Мій рідний край такий веселий,
Мій рідний край такий сумний!

Лідія Вікторівна Сохачевська.

Молода авторка уперше виступила на літературну ниву в 1907 році,—тоді її поезії були надруковані в „Рідному Краї“, в „Світловій Зірниці“ і „Добрій Пораді“; її оповідання „Сашко“ надруковано в дитячому збірнику „Світло“ (1908). Сохачевська була народньою учителькою, потім служила в катеринославському земстві; зараз вчиться в Петербурзі на „загально-просвітних“ курсах.

Сумна хатина.

В селянській хаті сумно й темно,
Вже три дні не топилась піч...
Голодні діти надаремне
Десь плачуть. Налягає ніч...
Ось чути, хлипа немовлятко,
Матусі серце крає й рве.
Пита: чи швидко прийде татко,
Чи швидко хлібця принесе?
Минає час... Немає татка.
Сумна хатина, мов німа.
В куточку тихо плаче мати,
А татка все нема й нема...

Моя смерть.

З блакитного неба упав я на землю,
Бо грім несподіваний крила розбив...
І серце моє розривалося в грудях,
Як каменем з неба на землю летів...
Прокинувся в страшному, безоднім про-
валлі,
Міні пам'ять вічну вітер співав,
Мов мати, десь горлиця тихо стогнала,
А я... Я останній свій час доживав...
Та що ж? Не жалкую, що в небо літав я!
Що крила орлині об скелі розбив!
Нехай я останній свій час доживаю,
Та все ж, хоч хвилиночку вільно пожив!

Петро Михайлович Гай.

(Гасико)

Род. 1878 р.

Син селянина-хлібороба, родився 20 декабря 1878 року. Освіту здобув учительському інституті, який скінчив в 1906 році. В тому самому році одержав посаду учителя у вчительській семінарії; в 1907 р. перейшов в городську тріхкласову школу. Перший вірш—„Споми́н“, написаний ще в інституті на пам'ятку товаришам надрукований в „Рідному Краї“ в 1907 р. Де-які його вірші були друковані в „Рідному Краю“, „Молодія Україні“, „Літер.-Наук. Вістнику“, „Терновім Вінку“ і в дитячому збірнику „Світло“. Крім того, надруковані оповідання: „Петрусь“—в „Молод. Укр.“, „З заробітків“, „Вернувся“—в „Рідному Краї“. Де зараз живе Гай нам не відомо.

С П О М И Н.

Де мої мрії, веселі дитячі,
Де сонечко ясне, що гріло мене?
Де рожа пахуча, росюю облита,
Що пишно весною квітками цвіте?..
...Пропали ті мрії, і сонце померкло,
Зав'яли, посохли рожеві квітки,—
Іх вітер північний розвіяв по полю,
Для мене зоставив колючі шпички.

Н А П Р О В Е С Н І.

Ще спить земля під білими снігами,
В задумі сплять кругом ліса,
І в хмарах сивих небеса,
Туман розлігся над полями...

Та вже весняне сонце гріє,
Та вже весняний вітер віє...
Чи прокидається то гай?
Він кличе: „весно, прибувай!“

Гойдає вітами сосна
І ніжно шепче: „Йде весна“!..

На кручі високій стояв я над морем
І мовчки дивився на морє живе,
І бачив, як хвилі родились, вмирали...
І слухав, як буйнеє море реве...
А в грудях таємно родились жадання,
Кипіли і рвались до хвиль тих прудких
І так же, як хвилі, родились, вмирали
У грудях розбитих, у грудях слабих!..

* * *

Показував людям я серце розбите,
У ранах смертельних і кров'ю облите...
Та люди байдуже усі поглядали,
В злораднім безумстві з його реготали...
І плакало серце, тихенько тремтіло,
І сходило кров'ю, і гірше боліло!..

Розбиті надії.

Розбиті надії...
І віра померкла під гнітом тяжким,
Померкли крилаті рожеві мрії,
Що гордо сміялись над ворогом злим...
Не п'яма побере—
Я весело думав, бо вірив і в силу, і в
волю людей;
Надіявся, що помста, схвилює, як море,
І вилетиться морем із дужих грудей!..
Я чув уже звуки—
Носились в повітрі й поборників звали
За правду, за щастя, щоб збутися муки
І вирвать із горя народню судьбу...
Я чув пісню волі...
Так срібний струмочок тихенько і вільно
дзюрчить з-під гори;
Так хвилі рокоцуть в бурхливому морі;
Так в небі блакитнім клекоцуть орли...
Та ба!..
А волі немає: то марились сни...

Хмарка.

Рано над морем
Хмарка літала
В шатах рожевих,
В мріях веселих,
Сонечка ждала...

Ввечері пізно
Сонця не стало...
Плакала ніжна
Хмарка невтішна,
В горах блукала.
Плакала хмаронька,—
Сонця жадала,
Сльози перлинами
Тихо долинами
Скрізь розливала!..

Невольник.

Самітно він плакав
І тяжко зітхав,
Закутий в кайдани
Невольник вмирав.
„Прости, Україно“,—
Шептали уста...
І з слізьми лилася
Молитва свята.
З ним плакали стіни
Сирої тюрми,
Прощався метелик
І бився крильми.
А сонечко ясне
Дивилось в вікно
І кидало промінь
На бліде чоло.
Як сонечко згасло
І вечір настав,
То більше невольник
В тюрмі не зітхав.—
І тільки на полі
Могилка одна
Мовчазно сіріє,
Убога й сумна...

Д у м а.

То не сонечко
Засмутилося
Та за хмароньки
Закотилося;

Не билинонька
 Коливається,
 До землі трава
 Нахиляється,—
 То з родиною
 Безталанною—
 З батьком-ненею
 Син прощається:
 — Та прости міні,
 Рідний батечку,
 Рідний батечку,
 Ясний місяцю!
 Та прости міні,
 Рідна матінко,
 Рідна матінко,
 Ясне сонечко!
 Я візьму свою
 Журбу лютую,
 Утоплю її
 В своїх слізоньках;
 І піду од вас
 Та світ за очі
 Сиротиною
 Безталанною.
 Та найду собі
 В полі милую,
 Що блука одна
 Та опівночі.
 Ой, та милая—
 Воля вольная,
 Воля вольная,
 Молодецькая!
 Я найду її
 Покохаюся
 Та в дїбрівонці

Повінчаюся.
 Будуть соколи
 Та боярами,
 А світилками—
 Ніжні горлиці;
 Місяць ясенський
 Буде батечком,
 Темна ніченька
 Буде ненею.
 Заспіва міні
 Вітер буйненський,
 А дїбрівонька—
 Розважатиме...
 Ой, у скелях ми
 Та оселимось,
 Де бурчак співа
 Вільну пісеньку.
 І тоді скажу
 Своїй воленці,
 Прехороші
 Та дружинонці:
 Ти, дружинонько,
 Не покинь мене
 Одинокого,
 Безталанного
 Сиротиноньку,
 Бо люблю тебе
 Дужче сонечка,
 Дужче батечка,
 Дужче матінки!.."
 І родинонька
 Засмутилася,
 І палка сльоза
 Покотилася!..

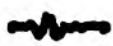

Василь Алешко.

(Псевдонім)

Род. 1889 року.

Алешко син селянина. Родився 1889 року в Сумах, в Харківщині. Вчився в початковій школі, а потім в нижчій хліборобській. Тепер служить секретарем в земстві в Катеринославщині. Писати почав Алешко ще в початковій школі, але писав мішаною, або московською мовою і містив свої твори в писаних шкільних виданнях. І тільки переходом, почавши читати українські часописи—„Рідний Край“ і „Літ.-Науков. Вістник“—почав писати по українськи. Уперше його поезії були надруковані в 1907 р. в „Рідному Краї“. Потім його твори друкувались в „Розвазі“ і „Терновому Вінку“.

* * *

По весні

Я чув пісні

І дзвінки, і голосні.

В тих піснях чарівних

Скільки думок було!

В голосах молодих

Скільки сили цвіло!

Зупинить силу ту

Не посмів би нікто,

Бо повітря само

Ті думки принесло!

І радів я весні,

І хвалив я пісні,

Молоді і ясні...

Але ж літо прийшло,

Сонце тяжко пекло,

Попалило квітки..,

І весняні думки,

Що складали пісні,

Що були по весні,

Душним вітром у мить рознесло!

І тепер я блукаю день в день,

І не чую вже більше пісень...

Тих пісень по весні,

Що були голосні,

Як проміння, ясні...

Сліпець прозрів.

Сліпець прозрів... сльоза зірвалась

З піднятих вгору вогких вік.

Видючі! Завіса розірвалась,

Що заслоняла сонця блик,

Що з його гірко насміхалась...

Він не сліпець, він—чоловік!

Сліпець прозрів... і диво сталося:

Мов вдруге хтось його родив,

У мир кохання він, здавалось,

Ногою сміливо ступив.

І годі згадки не зосталось,

Що поводиць його водив!
 Слепець прозрів... і стало видко
 Йому проміння золоте.
 І вглядів він, що жить не гидко,
 Що в світі є зерно святе—
 І знов життя пожовкла квітка
 І зеленіє, і цвіте!..

Д у м к а.

Діли в гаю роскішні квіти,
 Світили ніжно їм зірки...
 Але у-день прибігли діти
 І стали з їх плести вінки...
 В віночках діти радо гралисьь,
 Сміялось все в проміння грі...
 Над вечір вже вінки валялись
 Дітьми забуті в пустирі!
 Минулі, світлі, тихі дні,
 Коли для їх пісні співали,
 Коли вони росли—не вяли,
 Всі дні—щасливі, золоті—
 Для їх на вік тепер пропали...
 І квіти гірко заридали
 Без сліз, таємно, в самоті!

Ростуть квітки, їм сонце гріє
 І мить... їх діти геть порвуть...
 Невже ж мої останні мрії
 Руки людської не минуть?..

Е л е г і я.

Я дивлюсь на людей і здається міні,
 Що живуть вони всі на чужій стороні,
 Що блукають вони в дикім, темнім садку,
 Свою долю знаходять в тісному кутку—
 І без світу марніють всі їхні пісні.
 Я дивлюсь на людей і здається міні,
 Що немає у їх ніякої рідні,
 Що назустріч друг дружці вони не їдуть,
 Що на плечах весь вік мовчки вагу несуть,
 І що хукга без сліду заносе їх дні...
 Я дивлюсь на людей і здається міні,
 Що сміються вони, а їх душі сумні,
 Що у серці у їх по куточках зіма.
 А до сонця шугнуть у їх криллів нема,
 І живуть вони всі на чужій стороні.

ВАЛЕРІАН ТАРНОГРАДСЬКИЙ.

Род. 1880 р.

Валеріан Тарноградський народився 1880 р. в Уланові Літінського повіту, Подольської губ. Батьки його були в духовних—батько вчився в університеті і служив в акцизі, мати вчилася на фельдшерських курсах—давно померли. Вчився Валеріан Тарноградський дома, потім витримав іспит на народнього учителя, і учителював з 1898 по 1901 рік, зараз немає ніякої посади і дуже бідуює... Вперше українська поезія Тарноградського „Всевидашний...“ була надрукована в газеті „Подолія“ 1907 року. Потім кілька його поезій було надруковано в „Розвазі“ (II том) і в „Терновому Вінку“. Тарноградський крім українських поезій, пише й російською мовою (з 1908 році видано окремі збірничок російських поезій „Одинокі думи“), але його російські поезії далеко слабші, ніж українські...

* *

Гірка моя пісня і доля тужка...
З тих сліз моїх вічних пролита ріка.
Душа, як могила і світ, як тюрма...
Ні долі, ні волі—нічого нема...
Колись то й моя розсвітала весна,
Та скоро,—ох, скоро минула вона...
І людям я вірив, і жити хотів,
Я думкою в небі високо летів...
Та все те далеко, та все те пройшло,
Ковилем-травою на вік поросло...
Минулось... кругом безпросвітна тьма...
Хотів би летіти—та криллів нема...

* *

Без свободи тяжко жити—
Кажуть в нашому повіті...
—Буде, буде всім свобода
На тім світі, на тім світі...

І без сонця трудно жити:
Наші школи—під замками...
—Не журись:—прийдем вас вчити...

.

Де та правда, де та воля,
Хто сховав? який оратор?
Хто покаже правду в світі?
—Провокатор, провокаторі!

Хоч топнись—нема де дітись:
Всюди погані, мов хиари...
Що робить?—Чимало місця—
На цвинтарі, на цвинтарі!

Я голодний, босий, голый...
Пропадай хоч по-під плотом...
—Сором, друже: треба бути
Патріотом, патріотом...

* *

Кажуть люди— світ широкий,

А нема де дітись:
Сиротні, як билні,
Ніде притулится...
Неоглядний степ широкий
Пишно зеленіє:
Вдарить вітер—так і гнеться,
Як буйний повіє...
Так то й бідні сиротині—
Вічно гнеться, гнеться,
Поки серце одиноке
З горя не порветься...

—

* *

Ой, піду я в північ,
В північ на могилу,
Буду там до ранку
Виглядати милу...
—Вийди, вийди, мила,
Вийди не барися:
Сядь зі мною разом,
Разом пожурися...
Як літа я трачу,
Молодість і силу...
Тільки в світі й маю,
Що твою могилу!..

—

* *

Не журися, мамо,
Що вмираю я—
Кожному на світі
Доленька своя.
А журися, мамо,
Що я довго жив,
Тяжкі кайдани
Довго волочив;
Що пройшла в кайданах
Молодість моя...

Ой, не плач, мамусю,
Бо заплачу й я...
Ось послухай краще—
Як весна прийде,
Як садок вишневий
Пишно зацвіте,
В садку соловейко
Почне щебетати,
І ти коло мене
Ляжеш спочивати

—

Пісня.

То не вітер віє,
Чорну хмару гоне,—
Ой, то моя доля
Умліває, стогне.
То не дрібний дощик
Кропить густі лози,—
Котяться то, льються
Сирітські сльози.
То не буря з грядом
В полі колос косе,—
То серденько бідне
Щастя—ласки просе.

—

* *

Згадаю про ту Україну,
Забутий в далекім краю,
Україну, де щастя покинув
Де душу покинув свою.
Україну, де степом синіють
Могили, де плаче сова,
Де в північ цвіте на могилах
Плакун—запорожська трава,
Барвінок в садку зеленіє,—
І явір край поля дрима—
Злетів би на ту Україну,
Злетів би... та криллів нема.

—

* * *

Не шуми, ялино,
 З вітром, не хились.
 Не журись, дівчино,
 Мила, не журись,
 Бо і так дівочі
 Хутко дні пройдуть,
 Полиняють очі,
 Мрії одцвітуть.
 Бо літа щасливі
 Згинуть, як роса...
 Як весна на ниві,
 Одцвіте краса.
 Все пройде, все згине
 Серед боротьби...
 Жий же, жий, дівчино,
 І люби, люби!..

3 ПОЕМИ „В'ЯЗЕНЬ“.

I.

Страшна, німа моя тюрма
 В ночі і в день у ній пітьма...
 Минає день, минає ніч,
 Пливуть їм другі назустріч...
 Я річ забув, ту людську річ,
 Що говорив, як вільний був...
 Своє ім'я я вже забув;
 Забув, забутий серед мли,
 На світ родився я коли,
 І скільки днів, і скільки літ
 Я вже не бачу білий світ...
 Як тілом, духом я ослаб,
 Несу кайдани я, мов раб...

О, ті прокляті кайдани!
 Юнацьке серце рвуть вони...

II.

Коли у ночі ті ясні
 Хитає тіні на стіні
 Пітьма, в вікні кричить сова,
 А за вікном шумить трава,—
 На крилах мрій далеко я
 Лечу. Горить душа моя.
 — „Туди, туди, де май цвіте,
 Де явір край води росте!“

III.

... І мій опав маевий цвіт...
 Мене забув на віки світ...
 Забув за те, що все, що мав,
 Колись за його я оддав...
 Мовчить душа, тюрма мовчить,
 Десь тихо горлиця турчить
 Там, за вікном, де май і світ,
 Де ліс шумить, біліє цвіт,
 Де пісня радісно луна,
 Вінок із мрій плете весна,
 Весна прекрасна, чарівна...
 — „За що? за що ж?..“ про те Бог зна...
 Чи день, чи ніч, не знаю я...
 Не я, а тільки тінь моя...
 Чи день, чи ніч—в тюрмі пітьма,
 Страшна, німа, як смерть сама...
 І ледві видно небеса,
 І очі виїла роса,
 Та мла, що стільки років вже
 Мене, мов сторож, стереже...

